

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา “ทักษะของนักเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคมกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดทางเพศบนอินเทอร์เน็ต” ผู้ศึกษาได้แบ่งหัวข้อในการศึกษาเป็นดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎี

- แนวคิดเกี่ยวกับทักษะ
- แนวคิดที่มีผลต่อการตัดสินใจ
- ทฤษฎีทางอาชญาวิทยาเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน
- ทฤษฎีวิวัฒนาการของเด็กกระทำผิด
- ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง
- ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม
- แนวคิดเกี่ยวกับเหยื่ออาชญากรรม
- แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาภัยคุกคามทางเพศ

2. บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

- ความเป็นมาของศูนย์เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคมฯ
- ระบบการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม
- การทำงานของเจ้าหน้าที่เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคมฯ

3. การใช้ห้องสนทนาและโปรแกรมสนทนาทางอินเทอร์เน็ตกับการกระทำผิดทางเพศ

- ความเป็นมา
- รูปแบบและวิธีการ
- สถิติอาชญากรรมทางเพศที่เกิดจากอินเทอร์เน็ต
- บทลงโทษผู้กระทำผิดตาม พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5. กรอบแนวคิดในการศึกษา

แนวคิดทฤษฎี

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะ

ความหมายเกี่ยวกับ “ทักษะ” มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ในที่นี้ผู้ศึกษาได้นำเพียงบางส่วนมาประกอบการศึกษาดังนี้

ทักษะ เป็นความรู้สึกนึกคิด หรือความคิดเห็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกเฉพาะตัวที่สนองต่อคำถามในแบบสอบถามความคิดเห็นโดยไม่มีผู้วินิจฉัยว่าถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี เป็นความรู้ความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งรวมทั้งแนวทางปฏิบัติหรือท่าทีต่อสิ่งนั้น (หทัยรัตน์ พุ่มคชา, 2531, น. 14)

ทักษะ ในความหมายทางจิตวิทยา คือ ความสำคัญต่อพฤติกรรมมนุษย์ในแง่เกี่ยวกับ ความรู้ ความเข้าใจถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาและการใช้ วิจารณ์ญาณของมนุษย์เพื่อประกอบการตัดสินใจมี 5 ขั้นตอนดังนี้ (ประพาเพ็ญ สุวรรณ, 2550, น. 10-14)

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นขั้นแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำ อาจจะโดยการนึกได้ มองเห็น ได้ยินได้ฟัง ความรู้ในขั้นนี้ประกอบด้วย คำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริงทฤษฎี กฎโครงสร้าง การแก้ปัญหา อาจกล่าวได้ว่าเป็นความรู้เรื่องของ ความจำหรือระลึกได้โดยไม่ต้องใช้ความคิดที่ซ้ำซ้อนนัก ดังนั้นการจำได้จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญทางจิตวิทยาและเป็นขั้นตอนที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจการนำความรู้ไปสู่ การวิเคราะห์การสังเคราะห์และการประเมินผลซึ่งเป็นขั้นตอนที่ได้ใช้ความคิดและความสามารถ ทางด้านสมองขึ้นตามลำดับ

2. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นพฤติกรรมขั้นต่อมาจากความรู้ขั้นตอนนี้จะใช้ ความสามารถทางสมอง และทักษะในขั้นสูงจนถึงระดับของ “การสื่อความหมาย” ซึ่งอาจทำได้ทั้ง ที่เป็นการใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือการใช้สัญลักษณ์ มักเกิดขึ้นหลังจากบุคคลได้ทราบ ข่าวสารต่าง ๆ จากการฟัง เห็นอ่าน เขียนความเข้าใจนี้อาจความแสดงออกในรูปแบบการใช้ทักษะ หรือการแปลความหมายต่าง ๆ

3. การนำความรู้ไปใช้ (Application) การนำความรู้ไปใช้โดยอาศัยความสามารถหรือ ทักษะด้านความเข้าใจดังกล่าวแล้วนำความรู้ไปใช้กล่าวอีกนัยหนึ่ง

4. การวิเคราะห์ (Analysis) ความสามารถในการวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมที่ช่วยให้ความสามารถแยกภาพรวมออกเป็นส่วนย่อย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่เด่นชัดขึ้น แบ่งเป็นชั้นย่อยได้ 3 ชั้น

- 1) ความสามารถในการแยกแยะองค์ประกอบของปัญหาออกเป็นส่วน ๆ
- 2) ความสามารถในการเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบ
- 3) ความสามารถในการมองเห็นหลักของการผสมผสานปัญหาที่มีองค์ประกอบย่อยมากมายหลาย ๆ ส่วนมารวมเป็นโครงสร้างที่แน่ชัดความสามารถในการสังเคราะห์นี้เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ หรือความคิดริเริ่ม จึงต้องอาศัยความสามารถชั้นต่าง ๆ

5. การประเมินผล (Evaluation) ความสามารถในการประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับการให้ค่าต่อความรู้ หรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้เกณฑ์หรือมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นส่วนประกอบในการประเมินผลมาตรฐานนี้อาจออกมาทั้งในเชิงคุณภาพและในเชิงปริมาณสำหรับมาตรฐานที่ใช้นี้อาจจะมาจากบุคคลนั้นตั้งขึ้นเองหรือมาจากมาตรฐานที่มีอยู่แล้วความสามารถในการประเมินผลนอกจากเป็นความสามารถขั้นสุดท้ายแล้วยังเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญของพฤติกรรมอื่น ๆ อีกด้วย

แนวคิดที่มีผลต่อการตัดสินใจกระทำผิด

การตัดสินใจ เป็นกระบวนการสรรหาทางเลือกตามระดับสติปัญญา ลักษณะนิสัย อารมณ์และการเรียนรู้ทางสังคมของบุคคลเพื่อกำหนดพฤติกรรมซึ่งเชื่อว่าจะทำให้บรรลุเป้าหมายได้ (สุธี สีนํ้าเงิน, 2541, น. 13) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจนับเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจอย่างมากเนื่องจากในการตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมของแต่ละบุคคลนั้นถึงแม้ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะเดียวกันแต่อาจมีความแตกต่างกันในรายละเอียดก็ได้อย่างไรก็ตามได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจสรุปพอสังเขปได้ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านสังคม เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ หลักธรรมของสังคมระบบการศึกษา
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น อาชีพ การทำมาหากิน รายได้ การเพิ่มผลผลิตอาหาร เงินทุนและสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจ

3. ปัจจัยทางด้านผู้ตัดสินใจ เช่นระดับการศึกษา ระดับสติปัญญา ความรอบรู้เรื่องต่าง ๆ ประสบการณ์เดิม วุฒิกวาระนิสัย อารมณ์

4. ปัจจัยด้านเวลา สถานที่ และข้อเท็จจริง ทั้งนี้เพราะการตัดสินใจที่กระทำในเวลา สถานที่และข้อเท็จจริงที่ได้รับมีปริมาณและคุณภาพต่างกัน วิธีเลือกใช้อาจต่างกันไป

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์นั้นมีหลายด้านด้วยกัน เช่น ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมและสังคม ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ปัจจัยทางด้านสังคมเกี่ยวกับการถูกขัดเกลามาจากสถาบันต่าง ๆ ของสังคม เช่น สถาบันครอบครัวจะเป็นสถาบันแรกที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งบุคลิกภาพและอุปนิสัยของแต่ละคนที่แตกต่างกันไปด้วย

แนวคิดทฤษฎีทางอาชญาวิทยาเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิด

ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Theories)

ทฤษฎีการเลือก (Choice Theories) มีสมมุติฐานมาจากแนวคิดของสำนัก Classic เรื่องเจตจำนงอิสระ (Free will) ที่ว่าธรรมชาติของมนุษย์จะเลือกที่จะมีพฤติกรรมแบบใดโดยการคำนวณจากสิ่งที่สนองต่อความพอใจของบุคคลโดยสมมุติฐาน คือ

- 1) เชื่อว่าบุคคลเป็นผู้มีอิสระในการกระทำผิด
- 2) แนวทางในการเลือกพฤติกรรมผิดกฎหมายขึ้นอยู่กับคนที่บุคคลได้รับความพึงพอใจหรือผลประโยชน์สูงสุดซึ่งความพึงพอใจนั้นจะต้องไม่จำกัดรูปแบบเฉพาะในรูปทรัพย์สินเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงผลประโยชน์หรือความพึงพอใจด้านจิตใจด้วย

การที่บุคคลได้คิดคำนวณถึงผลที่จะตามมาหลังประกอบอาชญากรรมแล้วไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ที่ได้รับ ความเป็นไปได้ในการจับกุม อัตราโทษที่ได้รับหากถูกจับกุมซึ่ง โรแนล คาร์ก และ ดีเร็ก คอรันิส ผู้นำในทฤษฎีคิดก่อนกระทำผิดเสนอว่าการศึกษาอาชญากรรมต้องมองว่าอาชญากรรมมีคุณสมบัติ 2 ประการ

1. คุณสมบัติของการประกอบอาชญากรรม หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ว่าอาชญากรจะมีพฤติกรรมแตกต่างไปตามรูปแบบของอาชญากรรมและด้านความชาญในการประกอบอาชญากรรม
2. คุณสมบัติของตัวอาชญากร หมายถึง ความแตกต่างของตัวอาชญากรในการตัดสินใจที่จะประกอบอาชญากรรมก่อนที่จะกระทำผิดอาชญากรต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั่วไป ได้แก่ โอกาสในการกระทำผิด ผลเสีย ผลประโยชน์ตลอดจนความเสี่ยงรวมทั้งแรงกระตุ้นและมูลเหตุจูงใจ

ในการกระผิดของอาชญากรซึ่งหลังจากที่ได้คำนวณถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วจึงตัดสินใจว่าจะประกอบอาชญากรรมหรือไม่

ทฤษฎีวัฒนธรรมรองของเด็กกระทำผิด (Delinquent subculture theory)

อัลเบิร์ต โคเฮน (Albert Cohen) ได้พิมพ์หนังสือ Delinquent boy : the culture of the Gang (เด็กกระทำผิด : วัฒนธรรมรองของแก๊ง) ในปี ค.ศ. 1955 โดยยกตัวอย่างสังคมชนชั้นกลางและชนชั้นกรรมกรในสหรัฐอเมริกา สังคมได้ให้ความสำคัญในเรื่องความทะเยอทะยานความก้าวหน้าความสำเร็จ และการศึกษาซึ่งทั้งสองชนชั้นต่างอบรมขัดเกลาลูกหลานตามวัฒนธรรมของกลุ่มตนสามารถแยกความแตกต่างของค่านิยมที่ใช้อบรมระหว่างชนชั้นกลางและชนชั้นกรรมกร ดังตารางที่ 2.1

โคเฮน เห็นว่าในระบบโรงเรียนของสหรัฐอเมริกานั้นจะยึดค่านิยมของชนชั้นกลางมาเป็นบรรทัดฐานหรือเป็นระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติถ้านักเรียนต้องการประสบความสำเร็จในโรงเรียนก็ต้องยอมรับและปฏิบัติตามค่านิยมของชนชั้นกลาง ถ้าพิจารณาแล้วว่าเด็กที่มาจากชนชั้นต่ำจะเกิดปัญหาในการปรับตัวเป็นอย่างมากทำให้เด็กเกิดความขัดแย้งในตัวเองเกิดความกดดันและมีความตึงเครียด ผลคือเด็กชนชั้นต่ำจะปฏิเสธทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นตัวแทนของกลุ่มชนชั้นกลางเกิดการรวมตัวกันเป็น “แก๊ง” และมีการสร้างวัฒนธรรมของกลุ่มตนขึ้นมา เด็กที่รวมกันเป็นแก๊งจะมีลักษณะดังนี้

ตารางที่ 2.1
การเปรียบเทียบค่านิยมในการอบรมสั่งสอน

ค่านิยมชนชั้นกรรมกร	ค่านิยมชนชั้นกลาง
1. การทำตามสบาย	1. การควบคุมตัวเอง
2. ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า	2. การวางแผนสำหรับอนาคต
3. การขาดระเบียบวินัย	3. ความเป็นระเบียบเรียบร้อย
4. ความไม่ตรงต่อเวลา	4. ความตรงต่อเวลา
5. ขาดความรับผิดชอบ	5. ความรับผิดชอบ
6. ไม่ทะเยอทะยาน	6. ความทะเยอทะยาน
7. ความรักพวกพ้อง	7. มารยาทและความสุภาพ
8. ไม่สนใจกิจกรรมของสังคม	8. การเคารพในทรัพย์สินการส่งเสริมกิจกรรม สันตนาการ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theory)

เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทฤษฎีทางพฤติกรรม อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) เชื่อว่าคนไม่ได้เกิดมารุนแรง แต่ได้เรียนรู้ที่จะก้าวร้าวจากประสบการณ์ชีวิต ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมของคนอื่นที่แสดงความก้าวร้าวเพื่อบ่มงหวังผลประโยชน์จากความก้าวร้าว และแสดงความรุนแรง เด็กมีการเรียนรู้และเลียนแบบจากความรุนแรงจากสิ่งเหล่านี้ เมื่อเติบโตขึ้นได้เห็นรูปแบบของความรุนแรงซึ่งปฏิบัติต่อเนื่องในการมีความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ลูกชายเห็นพ่อตบตีแม่และแม่ยอมให้พ่อทำเช่นนั้นเมื่อโตขึ้นเด็กคนนี้จะกลายเป็นคนที่ชอบตบตีลูกและภรรยาของตนเองเป็นการเรียนรู้โดยการเลียนแบบพฤติกรรม (behavior modeling)

ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential association theory)

- พฤติกรรมอาชญากรรม เกิดจากการเรียนรู้ เช่นเดียวกับการเรียนรู้พฤติกรรมปกติ
- พฤติกรรมอาชญากรรม เกิดจากการเรียนรู้ในการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเกิดขึ้นในกลุ่มที่มีความสนิทสนมกัน เช่น ครอบครัว เพื่อน

- การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม รวมถึงการเรียนรู้เทคนิคการประกอบอาชญากรรม ด้วย บางครั้งยาก บางครั้งง่าย นอกจากนี้ยังเรียนรู้ถึงแรงจูงใจ แรงผลักดัน การให้เหตุผล และทัศนคติด้วย

- แนวทางเฉพาะของแรงจูงใจและแรงผลักดันจะเรียนรู้จากการรับรู้หลายด้านเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เลือกปฏิบัติตามและข้อกฎหมายที่เลือกละเมิด เพราะปฏิกิริยาของคนในสังคมที่มีต่อกฎหมายไม่ได้มีไปทางเดียวกัน จึงเกิดความขัดแย้งระหว่างทัศนคติของสังคมและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมของสังคม และกลายเป็นหลักพื้นฐานของแนวความคิดคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน

- การที่คนกลายเป็นอาชญากร เพราะเห็นผลจากการกระทำผิด ทำให้เขาพอใจ

- การคบหาสมาคมที่แตกต่างขึ้นอยู่กับความถี่ ระยะเวลา การมาก่อน และความเข้มข้น การคบหาสมาคมเป็นระยะเวลานานจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอย่างยิ่ง ในขณะที่ “การมาก่อน” ในความหมายคือการได้เรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม ยิ่งอายุน้อยเท่าไร ยิ่งมีผลต่อพฤติกรรมอย่างมาก และ “ความเข้มข้น” หมายถึง การให้ความสำคัญกับบาร์มี เช่น ผู้มีอำนาจจะมีอิทธิพลในการชักจูง เช่น พ่อหรือเพื่อนสนิท จะมีผลต่อการเรียนรู้อย่างมาก

- แม้ว่าพฤติกรรมอาชญากรรมแสดงให้เห็นถึงความต้องการและค่านิยมทั่วไป แต่ไม่ได้แปลว่าค่านิยมและความต้องการของอาชญากรต้องแตกต่างจากคนทั่วไป เพราะทั้งอาชญากรต่างมีค่านิยมและความต้องการเหมือนคนทั่วไปที่เหมือนกัน

แนวคิดเกี่ยวกับเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims)

คำว่า “เหยื่ออาชญากรรม” หมายถึง เหยื่อที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากผลกระทบของการกระทำผิดกฎหมายเท่านั้น ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะของเหยื่ออาชญากรรมออกเป็น 2 ลักษณะคือ (สุดสงวน สุธีสร, 2543, น. 2)

1. ผู้เสียหาย/เหยื่อโดยตรง (Direct Victims) คือ ผู้ที่ถูกล่วงละเมิดและได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำผิดกฎหมายนั้น

2. ผู้เสียหาย/เหยื่อโดยอ้อม (Indirect Victims) คือ บุคคลที่สามที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดกฎหมายแม้ว่าการกระทำผิดนั้นไม่ได้เกิดขึ้นกับบุคคลนั้นโดยตรง

ในการตกเป็นเหยื่อสืบเนื่องจากการเข้าไปในห้องสนทนาทางอินเทอร์เน็ต จากสถิติตามข่าวหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเยาวชนหญิง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเหยื่อที่มีส่วนร่วมในการทำให้เกิดการกระทำผิดทางเพศด้วยปัจจุบันมีแนวโน้มมากขึ้น ทั้งนี้สาเหตุเนื่องมาจากความยากจนและความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ขาดระเบียบวินัยและขาดคุณธรรม ความ

เป็นอยู่ที่ขาดความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมหรือการกระทำผิด เจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมายขาดความเคร่งครัดในการปฏิบัติงาน ขาดความมั่นคงของครอบครัว

ปัจจัยในการพิจารณาในการแบ่งแยกประเภทของเหยื่อ สามารถแบ่งได้ 2 ประการดังนี้ (อัณณพ ชูบำรุง, 2538)

1. การประกอบภารกิจในการดำเนินชีวิตประจำวัน ก็เพื่อให้ชีวิตคงอยู่หรืออยู่รอด นับเป็นสิ่งจำเป็นหรือมีวิธีที่จะหลีกเลี่ยงได้ของชีวิตและการประกอบกิจนั้นเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันซับซ้อนกับเรื่องอื่น ๆ อีกหลายเรื่อง คือ ความเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เวลา สถานที่ ตลอดจนวัตถุประสงค์ต่าง ๆ คำว่ากิจ จึงยังมีความหมายถึง ชีวิตที่เกี่ยวกับและไม่เกี่ยวกับอาชีพ หรือเป็นการประกอบกิจของคนตามลักษณะหน้าที่ ๆ แต่งต่างกันออกไป

2. วัตถุประสงค์ของการประกอบกิจ เรื่องของวัตถุประสงค์ของการประกอบกิจนี้ถือว่าทุกคนทำงานทุกอย่างโดยมีวัตถุประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำนั้นจะมีความโลภ ความโกรธ ความหลง เจือปนอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม วัตถุประสงค์ของการกระทำกิจเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรม การตกเป็นเหยื่อหรือไม่ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการกระทำ จะทำด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ย่อมมีวัตถุประสงค์อยู่เสมอ ดังนั้นการประกอบกิจใด ๆ จึงมีวัตถุประสงค์แฝงอยู่มากมาย ความคาดหวังที่สำคัญของมวลมนุษยชาติในลำดับต้น ๆ คือการใช้ชีวิตที่เปี่ยมไปด้วยความสุข ปราศจากอันตราย และการคุกคามด้วยประการใด ๆ ยิ่งไปกว่านั้นคือ ได้รับการตอบสนองของความใฝ่ฝันตามท่วงทำนองของชีวิตเพื่อให้บังเกิดวิถีสันติเป็นปกตินี้ รัฐได้กำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์และกติกามากมายเพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่ถือปฏิบัติ รวมถึงความร่วมมือร่วมใจของพลเมืองที่ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว

อย่างไรก็ดี ในโลกแห่งความเป็นจริง มักมิได้ราบเรียบ บางครั้งอาจจะเกิดเหตุสุดวิสัยขึ้นได้ ซึ่งอาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบุคคล ชุมชน และสังคมโดยรวม อาทิ การแพร่ระบาดของกระบวนการค้ายาเสพติด พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงภัยธรรมชาติที่ไม่คาดคิดมาก่อน เช่น แผ่นดินไหว โคลนถล่ม คลื่นยักษ์ วาตภัย ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนี้ถ้ามีระบบการเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพ ย่อมนำมาซึ่งการเตือนภัยที่ฉับไวและทั่วถึง ผลที่ได้คือการลดความสูญเสียทางสังคม รวมถึงสร้างความผาสุกขึ้นโดยรวม

แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาภัยคุกคามทางเพศ

จากแนวโน้มภัยคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้น ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตอย่างน่าเป็นห่วง เนื่องจากได้รับสื่อในเชิงไม่สร้างสรรค์จากการใช้อินเทอร์เน็ตมาทำให้ระบบ และโครงสร้างของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงประกอบกับ

ประเทศไทยยังไม่มี ความชัดเจน ในการออกมาตรการ และออกกฎหมายใดมาควบคุมเนื้อหา อินเทอร์เน็ตโดยตรงมาบังคับใช้ จึงต้องอาศัยกฎหมายที่มีอยู่เดิมปรับใช้เป็นกรณีไป แต่กฎหมายที่มีอยู่เดิมก็มีช่องโหว่หลายประการและล้าสมัย ไม่สามารถนำมาประกอบใช้ในการลงโทษได้เพียงพอ ฉะนั้นจึงต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังภัยคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้น เนื่องจากปัญหาดังกล่าวมีความซับซ้อนและยากต่อการแก้ไข จึงไม่ได้เป็นหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่งที่จะรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมร่วมกันแก้ไข เพราะปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อทุกคนในสังคม และการร่วมมือกันของทุกฝ่ายในการเฝ้าระวังภัยคุกคามทางเพศจากการใช้อินเทอร์เน็ตก็เป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุของปัญหา เพื่อที่ปัญหาดังกล่าวจะได้ลดลงหรือลดความรุนแรงลงและเพื่อที่จะได้ไม่เกิดขึ้นอีกเลย

ดังนั้น ผู้ศึกษาเชื่อว่าการเฝ้าระวังภัยคุกคามทางเพศจากการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องตระหนักและเห็นความสำคัญโดยเฉพาะหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังภัยทางสังคม ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการเฝ้าระวังภัยคุกคามทางเพศที่เกิดกับเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก รวมถึงมาตรการการเฝ้าระวังภัยต่าง ๆ ซึ่งจะมีแนวโน้มที่จะเป็นปัญหาคุกคามกับเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก ดังนั้นมาตรการเฝ้าระวังภัยคุกคามทางเพศ ถือเป็นการสร้างความมั่นคงในชีวิตของเด็กและเยาวชนที่สำคัญที่จะต้องป้องกัน ควบคุมไปกับการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามทางเพศที่เกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน

บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม

ความเป็นมาของศูนย์เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม

เมื่อปี พ.ศ. 2547 สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมภายใต้การดำเนินงานของสำนักงาน ปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินการจัดจ้างที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยมหิดลวิจัยและออกแบบระบบการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคมให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และต่อมาในปี พ.ศ. 2548 กระทรวงการพัฒนาสังคมฯได้ กำหนดให้การดำเนินการด้านเฝ้าระวังเป็นตัวชี้วัดการทำงานระดับกระทรวงโดยให้จัดตั้งศูนย์เฝ้าระวัง และเตือนภัยทางสังคมและให้ตัดโอนบุคลากร งบประมาณที่เกี่ยวข้องและให้อยู่ภายใต้การกำกับของ ศูนย์เทคโนโลยีและสื่อสาร ต่อมาปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (นายวัลลภ พลอยทับทิม) เห็นชอบให้จัดตั้ง ศูนย์การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม (ศฝต.) เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2548 โดยเป็นองค์กรภายในขึ้นอยู่กับสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีขอบเขตการดำเนินงานในการจัดทำระบบสารสนเทศ เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคมโดยการผลิตเครื่องมือเทคโนโลยีโปรแกรมประมวลผล ระบบการสื่อสารรวมทั้งการจัดเก็บข้อมูลตลอดจนผลิตหลักสูตรอบรม คู่มือปฏิบัติงานแก่บุคลากรของกระทรวง (ได้แก่ นักเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม) และคณะทำงานจัดทำระบบระดับจังหวัดเพื่อให้สามารถเรียนรู้การจัดทำเครื่องมือ แบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์สถานการณ์ การเขียนรายงานและการรายงานผลข้อมูลไปยังเครือข่ายต่าง ๆ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ระบบการบริหารของศูนย์เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคมมอบหมายให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงบริหารศูนย์ในลักษณะผู้จัดการโครงการ (Project Manager)

การเฝ้าระวังคืออะไร

นับแต่อดีต คนไทยคุ้นเคยกับการเฝ้าระวังเป็นอย่างดี เห็นได้จากอุปกรณ์เครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่สะท้อนถึงระบบการเฝ้าระวัง เช่น กระพรวนผูกคอสัตว์เลี้ยงอย่างวัว ควาย เพื่อบอกตำแหน่ง คอกเลี้ยงสัตว์ที่ทำหน้าที่ป้องกันโจรขโมยมาแอบต้อนหนียามค่ำคืน รวมถึงระบบเวรยามที่มีการเดินตรวจตราไฟฟ้าและป้องกันเหตุร้าย เห็นได้ว่าระบบการเฝ้าระวังนั้นมีมาช้านานและมักเป็นการเฝ้าระวังเชิงกายภาพแต่การเฝ้าระวังที่มีพัฒนาการเป็นรูปธรรมมากที่สุดได้แก่การเฝ้าระวังทางสาธารณสุข โดยผู้ที่มีชื่อเสียงด้านการบุกเบิกของโลก ได้แก่ ลีมวล แซททัก (Lemuel Shattuck) และ วิลเลียม ฟาร์ (William Farr) โดย แซททัก (1850) พิมพ์เอกสารเรื่อง “The Massachusetts Sanitary Commission” ซึ่งในรายงานดังกล่าวกล่าวถึง ภาวะการตาย ภาวะการแพร่กระจายของโรคระบาด โดยมีข้อเสนอสำคัญให้ทำการเก็บข้อมูลแยกตามอายุ เพศ อาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจ และที่อยู่อาศัย ส่วนวิลเลียม ฟาร์ (1839-1879) ได้ใช้บทบาทที่ต้องดูแลหน่วยสถิติ กองทะเบียนทั่วไปของประเทศอังกฤษ ทำการรวบรวมสถิติที่จำเป็น การวัดผลข้อมูลและประเมินผลข้อมูล โดยแจ้งข้อมูลดังกล่าวแก่ผู้บริหารงานด้านสุขภาพและสาธารณสุขทราบ หลังจากนั้นระบบการเฝ้าระวังทางสาธารณสุขก็แพร่หลาย และได้รับความนิยมในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีการพัฒนาลงลึกในรายละเอียดจนอาจจะกล่าวได้ว่า โรคระบาดที่ร้ายแรงทุกชนิดล้วนมีระบบการเฝ้าระวังรอบรับแทบทั้งสิ้น สำหรับหลักการเกี่ยวกับการเฝ้าระวังโรคติดต่อมี 3 ประการ คือ (1) ระบบการรวบรวมข้อมูลที่มีความเป็นระบบ ครอบคลุมปัจจัยสำคัญ (2) ระบบการประมวลผลและประเมินข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง ปราศจากอคติ และ (3) การเผยแพร่ข้อมูลที่จำเป็นเพื่อการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า “การเฝ้าระวังคือ ระบบและกลไกที่สร้างขึ้นเพื่อติดตามสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เพื่อใช้ในการวางแผน ควบคุม ป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น หรือนำไปใช้เพื่อการดำเนินการลดปัจจัยเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ”

องค์ประกอบของการเฝ้าระวัง

จากนิยามดังกล่าวสามารถจำแนกระบบของการเฝ้าระวัง ในความหมายของข้อกำหนดเชิงกิจกรรมว่าลำดับขั้นตอนของการเฝ้าระวังต้องทำอะไร และใช้ทรัพยากรจากแหล่งใด มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1) บุคลากรที่เป็นกลไกการเฝ้าระวัง ในที่นี้บุคลากรนั้นต้องมีความรู้ความสามารถ หรือได้รับการฝึกฝนเป็นพิเศษ ซึ่งบุคลากรนั้นต้องมีหน้าที่เป็นการเฉพาะ และทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบุคลากรนั้นต้องทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ และมีระบบการส่งข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

2) สถานการณ์ที่ต้องเฝ้าระวัง หมายถึง ประเด็นหรือเหตุการณ์ที่สำคัญ และสามารถบ่งชี้ถึงปัญหา หรือคาดว่าจะเกิดปัญหาหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม

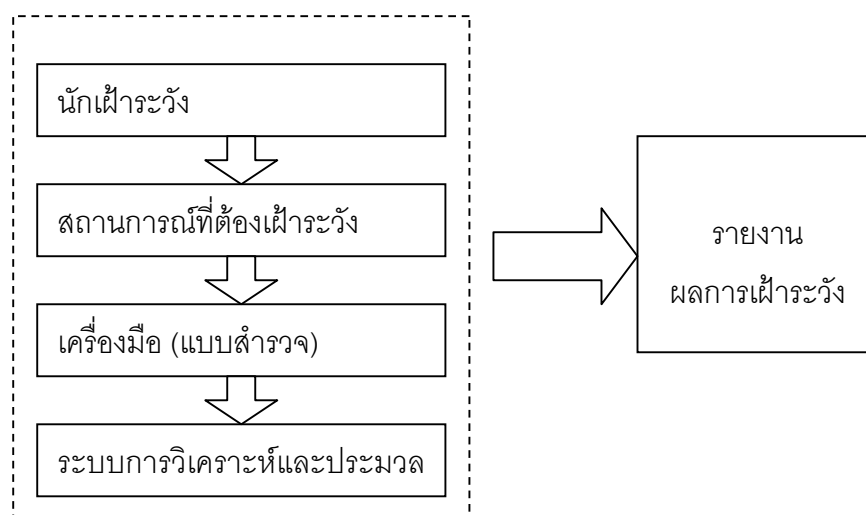
3) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล ต้องมีลักษณะเป็นมาตรฐานเดียวกัน ง่ายต่อการใช้งาน เช่น แบบสำรวจความคิดเห็น

4) ระบบการประมวลผลที่ได้รับการพัฒนาอย่างสอดคล้องกับแต่ละสังคม โดยการแปลผลนั้นต้องเชื่อถือได้

5) การรายงานผลที่เป็นระบบ โดยใช้ฐานข้อมูลที่จัดเก็บมาเป็นแหล่งอ้างอิงสำคัญ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1

องค์ประกอบของการเฝ้าระวังทางสังคม

ที่มา: สังคม คุณคนณากรสกุล, เอกสารประกอบการสัมมนา “แนวคิดและกระบวนการสร้างระบบเฝ้าระวัง,” 2544

ประโยชน์ทางการเฝ้าระวัง

ในสังคมที่มีระบบการเฝ้าระวังทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีเจ้าภาพหลักดำเนินการ ทั้งนี้ในมุมมองของคนทั่วไปมักให้ความสำคัญกับการเฝ้าระวังน้อยกว่าการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว อาทิ สังคมไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับระบบเตือนภัยคลื่นยักษ์สึนามิ มองว่าเป็นการลงทุนที่เปล่าประโยชน์ จนกระทั่งเกิดคลื่นยักษ์สึนามิแล้วมีผู้เสียชีวิตหลายพันศพจึงเห็นประโยชน์

การเฝ้าระวังทางสังคมก็เช่นเดียวกัน ในปัจจุบันยังมีความสำคัญน้อยกว่าการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทางสังคม อย่างไรก็ดี ภายใต้กระแสความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีระบบการวิเคราะห์การแปลผลค่อนข้างง่ายเมื่อเทียบกับอดีต ดังนั้นการมีข้อมูลข่าวสาร สาระความรู้ที่เพียงพอป้อนสู่ระบบสามารถพยากรณ์สถานการณ์ข้างหน้าได้ การให้ความสำคัญต่อการเฝ้าระวังจึงมีมากขึ้นสามารถสรุปประโยชน์ได้โดยสังเขปดังนี้

1) สามารถเข้าใจถึงจิตวิทยาสังคม พฤติกรรมทางสังคมของประชาชนภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน

2) สามารถเข้าใจถึงผลกระทบอันเนื่องมาสถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน ทั้งนี้ผลกระทบดังกล่าวอาจมีผลได้ทั้งในระยะสั้นหรือในระยะยาว ทั้งผลโดยตรงและผลโดยอ้อม

3) สามารถจำแนกปัจจัยเสี่ยง กลุ่มเสี่ยงจากประเด็นปัญหาทางสังคมตามลักษณะของพื้นที่

4) สามารถคาดการณ์ เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตโดยพิจารณาจากข้อมูลที่มีอยู่

5) สามารถตัดสินใจ กำหนดยุทธศาสตร์ วางแผน กำหนดมาตรการ ตลอดจนการริเริ่มโครงการที่จำเป็นในการแก้ปัญหาทางสังคม โดยอาศัยฐานข้อมูลที่เป็นระบบ และการวิเคราะห์ แปลผลที่มีความถูกต้อง เชื่อถือได้

6) กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเสี่ยง สามารถรับรู้ถึงสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาที่ตนเองประสบอยู่ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ทั้งในมิติของการเผชิญหน้ากับปัญหา หรือการหลีกเลี่ยงปัญหา และถือเป็นการลดต้นทุนทางโอกาส (Opportunity Cost) ของประชาชนที่รับผลกระทบ

การเตือนภัยทางสังคม

นับแต่อดีตอีกเช่นกันที่คนไทยคุ้นเคยกับระบบเตือนภัย เช่น การตีเกราะเคาะไม้เพื่อบอกถึงการเกิดเหตุร้าย การผูกข้อความติดกับขานกพิราบเพื่อบินไปบอกกล่าวกับคนที่เกี่ยวข้อง หรือการสื่อสารอื่น ๆ เท่าที่จะคิดได้ เช่น การติดประกาศแจ้งเตือนตามที่สาธารณะต่าง ๆ การประกาศผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน เป็นต้น

ดังนั้นการเตือนภัยจึงหมายถึง “สาระสำคัญที่บ่งบอกถึงอันตราย หรือแนวโน้มของอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ การเตือนภัยดังกล่าวอาจกระทำโดยผู้มีหน้าที่โดยตรงหรือผู้พบเห็นเหตุการณ์ก็ได้ โดยการส่งข้อมูล ข่าวสาร ที่ผ่านการวิเคราะห์หรือตรวจสอบความถูกต้องแล้วถึงผู้มีอำนาจที่มีหน้าที่บรรเทาปัญหาโดยตรงและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสาธารณชนที่ต้องรับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น”

รูปธรรมที่ชัดเจนของการเตือนภัยคือ การเตือนภัยไฟไหม้ ที่ผู้พบเห็นเหตุการณ์ ได้ร้องตะโกนบอกชาวบ้านในละแวกข้างเคียง และเมื่อประชาชนเห็นว่าเป็นไฟไหม้จริง จึงโทรศัพท์ไปบอกพนักงานดับเพลิง และเมื่อพนักงานดับเพลิงมาถึงสถานที่เกิดเหตุแล้ว จึงทำการควบคุมเพลิงในทางสังคมก็เช่นเดียวกัน ในบางพื้นที่พบว่ามีส่วนประชากรหย่าร้างสูง การแต่งงานต่ำ และไม่มีบุตร สามารถทำนายอนาคตได้ว่าประชาชนเหล่านี้เมื่อสูงอายุจะเป็นปัญหาทางสังคมอันเนื่องจากการขาดบุตรหลานดูแล ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเตรียมระบบรองรับเช่นสถานรับเลี้ยงคนชราที่ปราศจากคนดูแล เป็นต้น ดังนั้นองค์ประกอบของการเตือนภัยจึงมีดังนี้

1) มีสาระสำคัญของการเตือนภัย กล่าวคือ ต้องเป็นเรื่องที่สำคัญและอาจก่อผลกระทบวงกว้าง และไม่อาจควบคุมได้ หรือมีการแพร่ระบาดถ้าปราศจากการเตือนภัย

2) มีการตรวจสอบความถูกต้อง กล่าวคือ สารสำคัญของการเตือนภัยที่ประกาศออกไปต้องเป็นเรื่องจริง เกิดขึ้นแล้วหรือคาดว่าจะเกิดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น การตรวจสอบความถูกต้องควรทำโดยผู้เกี่ยวข้องมีอำนาจหน้าที่โดยตรง มีลักษณะเป็นศูนย์กลางของข่าวสาร

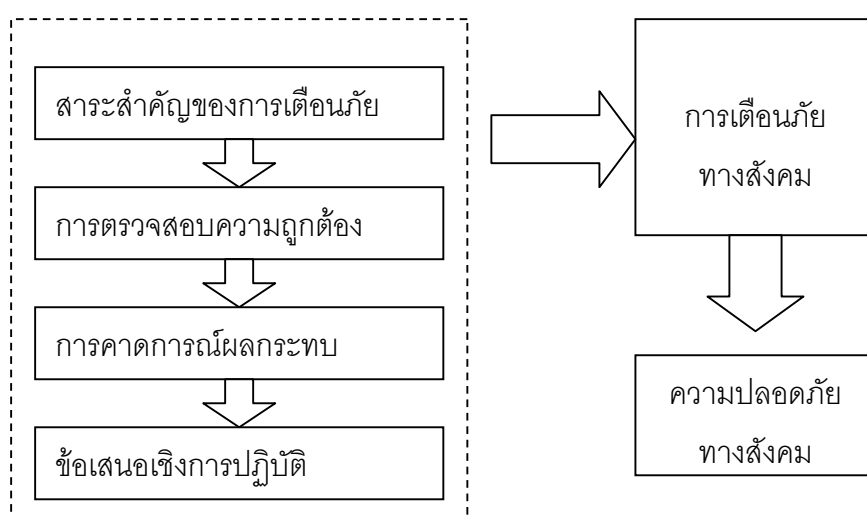
3) การคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้น กล่าวคือ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเฉพาะหน้า หรือระยะยาว ทั้งผลกระทบโดยตรงหรือทางอ้อม การคาดการณ์ดังกล่าวต้องคาดการณ์ถึงผลเสียหายอันเนื่องจากการเตือนภัยด้วย

4) ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ กล่าวคือ ต้องมีรูปธรรมในการปฏิบัติที่ชัดเจน ทำได้ง่าย อาทิ การแจ้งเหตุไฟไหม้ในตึก ต้องชี้ทางออก และวิธีไปถึงทางออกโดยปลอดภัย รวมถึงข้อควรระวังอันเนื่องจากการปฏิบัติตามข้อเสนอดังกล่าว

กล่าวโดยสรุป การเตือนภัยทางสังคมเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง เพราะอาจเกิดผลกระทบข้างเคียงขึ้นได้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2

องค์ประกอบของการเตือนภัยทางสังคม

ที่มา: สังคม คุณคนกรสกุล, เอกสารประกอบการสัมมนา “แนวคิดและกระบวนการสร้างระบบเฝ้าระวัง,” 2544

บทบาทการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่า มีปัจจัยทางสังคมมากมายที่นำไปสู่ปัญหาทางสังคมที่ยากต่อการแก้ไข แต่ในขณะเดียวกันถ้าตรวจพบและแก้ไขตั้งแต่เริ่มต้น ปัญหาที่ใหญ่กว่าก็ไม่เกิดขึ้น เมื่อประมาณ 15 ปีที่แล้ว ประเทศไทยเพิ่งรู้จักโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่มีชื่อเรียกว่า “เอดส์” แต่ในสมัยนั้นเราไม่กล้าพูดถึง ไม่กล้ารณรงค์ เพราะกลัวว่าจะมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยว กลัวเสียรายได้ กลัวเสียภาพลักษณ์ของประเทศ จนทำให้การแพร่ระบาดของเชื้อเอชไอวีเป็นไปอย่างกว้างขวาง ทั้งในหมู่ผู้ค้าบริการทางเพศ ผู้ใช้แรงงาน แม่บ้าน ข้าราชการ ตลอดจนเด็กและเยาวชน จนกระทั่งเมื่อ 5-10 ปีที่ผ่านมาจึงได้มีการรณรงค์อย่างจริงจัง ผลที่เกิดขึ้นคือ อัตราการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มผู้ค้าบริการทางเพศลดลง แต่มาเพิ่มขึ้นในกลุ่มเด็กและเยาวชน

จากตัวอย่างที่ยกมาชี้ให้เห็นว่า ถ้ามีการเฝ้าระวังและเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ ย่อมสามารถลดปัญหาและความรุนแรงของปัญหาได้ ทั้งนี้ถือเป็นประสบการณ์ทางสังคมที่ต้องศึกษาเพื่อป้องกันประวัติศาสตร์ซ้ำรอย

ดังนั้น กลไกการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับสังคมไทย อย่างไรก็ตามเนื่องจากสังคมไทยมีขอบเขตกว้างขวางและซับซ้อน บุคลากรด้านการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม จึงมีอยู่ 4 กลุ่มด้วยกันดังนี้

1) นักเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคมระดับพื้นที่ เป็นบุคลากรที่ได้รับการอบรมโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สถิติเบื้องต้น การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีบทบาท มีหน้าที่ ซึ่งประจำตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ คอยสอดส่องปัญหาต่าง ๆ พร้อมกันนั้น ต้องมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ เรียนรู้เครื่องมือทางสังคมที่ถูกออกแบบเพื่อการเฝ้าระวัง สามารถทำงานเป็นทีมได้และเข้าใจถึงพันธกิจในภาพรวม

2) อาสาสมัครเฝ้าระวังทางสังคม คือบุคคลที่มีจิตสาธารณะ ห่วงใยทางสังคม และอาสาทำหน้าที่รวบรวมข้อมูล โดยได้รับการอบรมด้านการเก็บข้อมูล การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และการทำความเข้าใจในแบบสำรวจที่ได้รับมอบหมาย

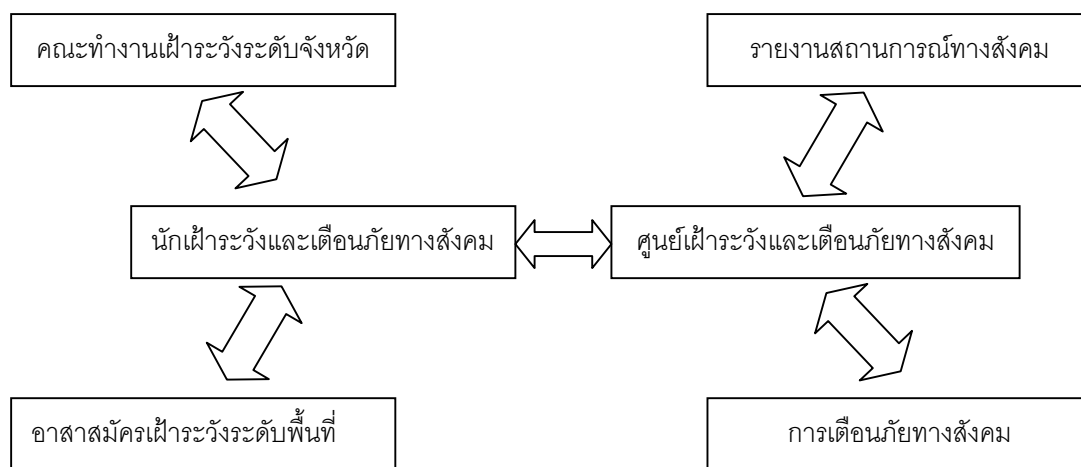
3) คณะทำงานเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม หมายถึง กลุ่มคนที่มีการจัดตั้งในรูปแบบขององค์กร อาจมีขอบเขตการดูแลในระดับจังหวัด ทำหน้าที่ใช้ความรู้และประสบการณ์ของตนเองในการกำหนดประเด็นในการเฝ้าระวังทางสังคม

4) ศูนย์เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม คือ หน่วยงานในกำกับของรัฐทำหน้าที่ประมวลผลข้อมูลที่ได้รับจากนักเฝ้าระวังทั่วประเทศ เพื่อจัดลำดับความสำคัญและเตือนภัยทางสังคมให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ

สำหรับการเชื่อมโยงพันธกิจระหว่างบุคลากร มีการส่งและรับข้อมูลจากส่วนกลางและส่วนจังหวัด โดย กลไกสำคัญของกิจกรรมเฝ้าระวังทางสังคมอยู่ที่นักเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม ที่ต้องรับรู้เทคโนโลยี เครื่องมือ และเชื่อมโยงข้อมูลสู่ส่วนกลาง ในขณะเดียวกัน ต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลให้กับคณะทำงานเฝ้าระวังระดับจังหวัด ถึงทิศทางการเฝ้าระวัง พร้อมกันนั้นก็รับฟังประเด็นปัญหาเฉพาะของแต่ละพื้นที่ เพื่อสร้างมาตรวัดและเครื่องมือที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของตนเอง นอกจากนี้ยังต้องทำหน้าที่บริหารจัดการเก็บข้อมูลของอาสาสมัครเฝ้าระวังระดับพื้นที่ เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง ตรงกับประเด็นของการสำรวจ พร้อมทั้งการเชื่อมโยงบทบาทได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3

การเชื่อมโยงกิจกรรมของบุคลากรด้านการเฝ้าระวัง
และเตือนภัยทางสังคม

ที่มา: สังคม คุณคณากรสกุล, เอกสารประกอบการสัมมนา “แนวคิดและกระบวนการสร้างระบบเฝ้าระวัง,” 2544

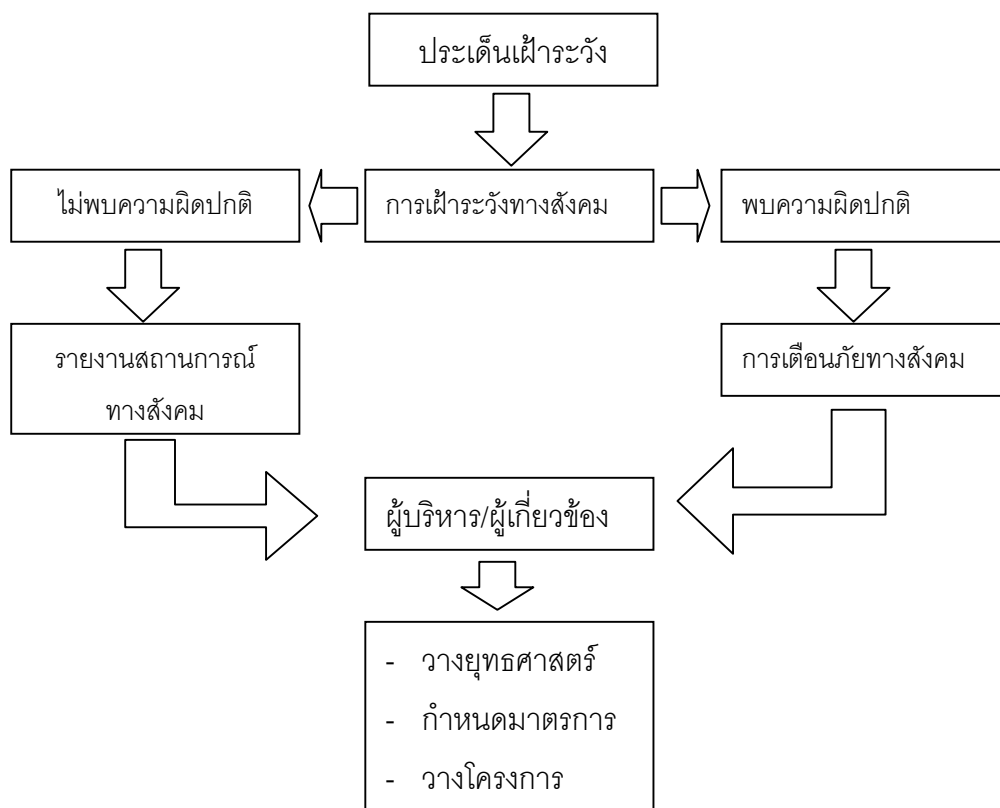
ระบบการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม

ระบบมีความหมายในเชิงลำดับ ขั้นตอนของการดำเนินการ เมื่อรวมกับการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม จึงอาจเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ประเด็นที่กำหนดไว้ โดยบุคลากรที่ฝึกฝนมาโดยเฉพาะ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล แปลผล

นำเสนอรายงาน และในกรณีที่คาดการณ์แนวโน้มว่าจะก่อความไม่ปลอดภัยต่อสาธารณะอาจต้องทำการเตือนภัยทางสังคม มีลำดับขั้นตอนดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 4

ระบบการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม

ที่มา: สังคม คุณคนกรสกุล, เอกสารประกอบการสัมมนา “แนวคิดและกระบวนการสร้างระบบเฝ้าระวัง,” 2544

ประเด็นที่ต้องเฝ้าระวัง

การกำหนดประเด็นต้องครอบคลุมปัญหาสังคมไทยทั้งหมด อาจกำหนดตามสถานการณ์และความรุนแรงที่มีอยู่ในปัจจุบัน หรืออาจกำหนดตามปัญหาของประเทศอื่น โดยมีสมมุติฐานว่าหากมีการพัฒนาเหมือนกันปัญหาย่อมไม่แตกต่างกัน สำหรับสังคมไทย ประเด็นทางสังคมที่ต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดมีดังนี้

1) พฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน เช่น พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ การบริโภคสุรา ยาสูบ และสารเสพติด พฤติกรรมการใช้ความรุนแรง

2) สถานการณ์สถาบันครอบครัว หมายถึง การทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว การใช้ความรุนแรงในครอบครัว การหย่าร้าง

3) การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร เช่น สัดส่วนชายหญิง การอพยพเข้าเมืองใหญ่ สัดส่วนผู้สูงอายุ และวัยทำงาน

4) พฤติกรรมด้านความปลอดภัย ทั้งในการทำงานและการเดินทาง เช่น การสวมหมวกนิรภัย การคาดเข็มขัดนิรภัย การไม่บริโภคสุราขณะขับขี่ยานพาหนะ การข้ามถนนบนทางม้าลาย หรือการใช้สะพานลอย เป็นต้น

5) การค้ามนุษย์ ซึ่งหมายถึง การล่อลวง ข่มขู่ ลักพาบุคคลไปเป็นวัตถุเชิงพาณิชย์ เช่น การค้าแรงงานเด็ก การค้าประเวณี เป็นต้น

กิจกรรมการเฝ้าระวัง

งานที่เกี่ยวข้องกับการเฝ้าระวังทางสังคม (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2547 อ้างถึงใน องค์การอนามัยโลก, 1999) ได้ชี้ว่าระบบการเฝ้าระวังมีทั้งระบบที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน จนถึงระบบที่ซับซ้อน และนำเสนอว่า ประเทศที่กำลังพัฒนาควรใช้ระบบการเฝ้าระวังที่ใช้ง่าย ไม่ซับซ้อนซึ่งเมื่อทำการปรับปรุงและเรียงลำดับใหม่ได้ดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูล โดยการใช้เครื่องมือที่ออกแบบเป็นการเฉพาะ มีมาตรฐาน ได้รับการทดสอบว่าสามารถใช้วัดได้จริง มีความเชื่อถือทางสถิติเป็นที่ยอมรับได้ โดยผู้ที่รวบรวมข้อมูลต้องดำเนินการเก็บแบบสำรวจอย่างแท้จริงจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด อย่างไรก็ตามการรวบรวมข้อมูลนั้น อาจเป็นได้ทั้ง “ข้อมูลที่เป็นธุรกรรม” กล่าวคือมีการลงทะเบียน มีการบันทึก เช่น จำนวนเงินที่เสียภาษี การจดทะเบียนรถใหม่ ประชากรเกิดใหม่ และ “ข้อมูลที่ไม่ใช่ธุรกรรม” เช่น การให้สัมภาษณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลบอกจำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนรายได้ จำนวนรายจ่าย พฤติกรรมการบริโภคสุรา การบริโภคบุหรี่ เป็นต้น

2) การจัดทำรายละเอียดข้อมูล เป็นการสอบถาม หรือเก็บข้อมูล ทุกตัวแปร ที่กำหนดไว้ ด้วยความระมัดระวัง

3) การวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การวิเคราะห์และแปลผลเชิงสถิติ โดยสถิติที่ใช้อาจเป็นสถิติที่ไม่ซับซ้อนมากนัก เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4) การสอบสวนสาเหตุ ซึ่งเมื่อพบประเด็นที่มีความรุนแรงต้องมีการเก็บข้อมูลซ้ำ เพื่อยืนยันและค้นหาสาเหตุ

5) การประเมินสถานการณ์ โดยกระทำได้เป็นช่วงเวลา บางประเด็นต้องมีความถี่มาก และบางประเด็นอาจทั้งช่วงเวลาได้พอสมควร

6) การเผยแพร่ข้อมูล ควรเป็นการนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่าย เช่นการนำเสนอข้อมูลในลักษณะ ภูมิศาสตร์สารสนเทศ (GIS) เป็นกราฟ ไม่ควรบรรยายด้วยศัพท์ทางสถิติที่ซับซ้อน เพราะจะมีคนเข้าใจเพียงกลุ่มเดียว ทั้งนี้อาจเผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นการเฉพาะก็ได้

การเตือนภัยทางสังคม

ในการค้นพบข้อมูลทุกครั้งไม่จำเป็นต้องเตือนภัยทุกครั้ง เว้นแต่ข้อมูลที่ค้นพบมีแนวโน้มที่จะรุนแรงขึ้น หรือไม่สามารถควบคุมได้ภายใต้การดำเนินการตามปกติ ซึ่งเกณฑ์การตัดสินใจที่จะต้องเตือนภัยมีดังนี้

1) รู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคม ทั้งนี้การเบี่ยงเบนดังกล่าวต้องมีสถานะเป็นลบหรือด้านเสีย อาทิเช่นการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หรือไม่มีความพร้อม อาจนำมาซึ่งการไม่พร้อมในการเลี้ยงดูบุตร เห็นได้จากข่าวแม่ใจร้าย ที่ปรากฏขึ้นบ่อยครั้ง

2) รู้ถึงอัตราเพิ่มของปัญหาที่สูงกว่าการขยายขอบเขตการแก้ปัญหาของกิจกรรม ซึ่งหมายถึงแม้ว่ากลไกการแก้ปัญหาจะมีอยู่แล้ว แต่สภาพปัญหามีมากกว่ากลไกการแก้ปัญหาที่จะรองรับยอมเกิดปัญหาขึ้นได้ อาทิเช่นในพื้นที่ตามแนวชายแดน ที่มีอัตราการเพิ่มของนักเรียนสูงขึ้น ในขณะที่มีอัตราครูจำกัด เมื่อปริมาณเด็กมากขึ้น สัดส่วนครูต่อนักเรียนก็เพิ่มสูงขึ้น จนครูไม่สามารถดูแลเด็กได้ทั่วถึง ทำให้คุณภาพการเรียนของนักเรียนต่ำ และส่งผลถึงคุณภาพของบุคลากรของประเทศโดยรวมด้วย

3) รู้ถึงโครงสร้างและกลไกการดำเนินการตามปกติ ว่าไม่สามารถรองรับปัญหาที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้น อาทิเช่นแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุที่ไม่มีครอบครัว ซึ่งในภาวะหนึ่งคนเหล่านี้ไม่อาจช่วยเหลือตนเองได้ ถ้าไม่มีการจัดระบบรองรับ

ผู้รับการเตือนภัยทางสังคม

การเตือนภัยทางสังคมถือเป็นศาสตร์และเป็นศิลป์ เพราะการเตือนภัยที่ผิดวิธีมักก่อให้เกิดปัญหาอื่นตามมา เราคงเคยได้ยินถึงเรื่องการหนีไฟที่ต่างคนต่างหนีอย่างสับสนอลหม่าน ผลที่เกิดขึ้นคือ การเหยียบกันตายและบาดเจ็บมากกว่าการตายจากการถูกไฟครอกหรือล้มถ่วง ดังนั้นการเตือนภัยทางสังคมจะต้องไม่สร้างปัญหาอื่นตามมา ผู้ที่ต้องได้รับการเตือนภัยมีดังนี้

1) ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับบริหาร เพราะจะต้องเป็นคนรับรู้ข้อมูลที่เป็นจริง พิจารณาข้อมูลอื่นประกอบ และเป็นผู้ตัดสินใจ หรือกำหนดยุทธศาสตร์ในการแก้ไข

2) ผู้ที่เกี่ยวข้องเชิงวิชาชีพ โดยถือว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ และเข้าใจสาเหตุ เพื่อคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ซึ่งมักทำในรูปแบบของการสัมมนา หรือการอภิปรายเชิงวิชาการ

3) สื่อมวลชน โดยถือว่าสามารถสื่อสารได้ในวงกว้าง ซึ่งอาจเป็นในรูปของการแถลงข่าว การพาดพิงที่ การส่งรายงานสถานการณ์ทางสังคมให้กับสื่อมวลชน

4) ผู้รับผลกระทบ คือ ประชาชนกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ โดยในการนำเสนออื่นนอกจากต้องคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว ต้องมีข้อเสนอเชิงปฏิบัติที่สามารถกระทำได้โดยง่าย และนำสู่การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการเตือนภัยทางสังคม

เมื่อพูดถึงการเตือนภัย เรามักนึกถึงเสียงหวอที่ดังขึ้นขณะมีเครื่องบินทิ้งระเบิด หรือเสียงหวอที่ดังขึ้นขณะที่ไฟกำลังไหม้ตึกอาคาร ส่วนถ้าตึกหรืออาคารไหนที่มีการซ่อมหนีไฟเป็นประจำก็จะต้องมีการเตือนซ้ำอีกว่า “นี่ไม่ใช่การซ่อม” และสำหรับการเตือนภัยทางสังคม มีวิธีการดังนี้

1) การเตือนภัยทางสังคมต้องกระทำโดยศูนย์กลางของส่วนที่เกี่ยวข้อง เพราะต้องมีการตรวจสอบข้อมูลอย่างถี่ถ้วน รอบด้าน และคำนึงถึงความปลอดภัยสาธารณะ อาจกล่าวง่าย ๆ คือ ต้องมีลักษณะการแถลงอย่างเป็นทางการ

2) การเตือนภัยต้องเข้าใจง่าย ปฏิบัติตามได้ง่าย อาจมีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ อาทิ การประกาศว่า พื้นที่เสี่ยงภัยสูงสุดเป็นสีแดง พื้นที่ต้องเฝ้าระวังเป็นสีเหลือง และพื้นที่ปลอดภัยเป็นสีเขียว อย่างไรก็ตาม การเตือนภัยนั้นถ้าผู้รับการเตือนภัยไม่เข้าใจก็ย่อมไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ

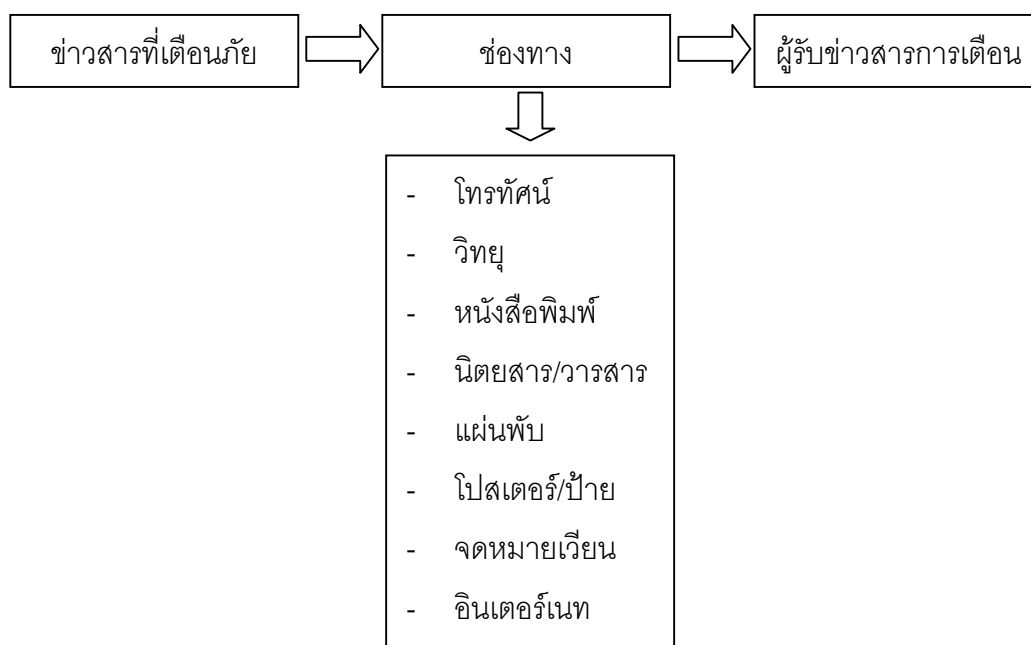
3) การนำเสนอข้อมูล เพื่อการเตือนภัยทางสังคม ควรนำเสนอเฉพาะข้อมูลที่สำคัญมีความจำเป็นต้องรับรู้ และคำนึงถึงสิทธิของเหยื่อหรือผู้ที่เสียหายอันเนื่องจากการนำเสนอข้อมูล เช่น การเตือนภัยเรื่องผู้ร้ายจุดคร่าข่มขืน และมีเหยื่อเป็นหญิงสาวหลายราย การเตือนภัยในลักษณะนี้ ไม่ควรเปิดเผยชื่อ หน้าตา ที่อยู่ของเหยื่อ เพราะก่อให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงได้

วิธีการเตือนภัยทางสังคม

สำหรับวิธีการเตือนภัยทางสังคม ก็เป็นเช่นเดียวกับหลักการสื่อสารทั่วไป กล่าวคือจำเป็นต้องมีสาร ช่องทางการส่งสาร และ ผู้รับสาร (สุพรรณิ มังคะลี, 2530)

ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5
วิธีการเตือนภัย

ที่มา: สังคม คุณคนกรสกุล, เอกสารประกอบการสัมมนา “แนวคิดและกระบวนการสร้างระบบ
เฝ้าระวัง,” 2544

จากภาพดังกล่าวเมื่อพิจารณาเฉพาะช่องทางการส่งสาร พบว่า มีรูปแบบค่อนข้างหลากหลาย ทั้งสื่อหลักที่กระจายถึงประชาชนได้กว้างขวางเช่น สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ สื่อรองหรือสื่อสนับสนุน ที่เน้นถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง รวมถึงการผลิตช่องทางสื่อสารด้วยตนเอง ตลอดจนสามารถใช้หลายสื่อผสมกัน ในลักษณะของชุดสื่อ ดังนี้

1) การเตือนภัยทางสังคมผ่านโทรทัศน์ ซึ่งสามารถทำได้ในรูปแบบของ สารคดีสั้น สปอต การแถลงข่าว การส่งข่าวที่จัดทำขึ้นให้กับสถานีโทรทัศน์ การขอความร่วมมือจากสถานีโทรทัศน์ในการจัดทำสื่อ อย่างไรก็ตามถือเป็นสื่อที่เห็นทั้งภาพและเสียง ต้องใช้เวลาในการจัดทำและมีความใช้จ่ายในการเผยแพร่ค่อนข้างสูง แต่ในขณะเดียวกันก็เผยแพร่ข่าวสารได้กว้างขวาง

2) การเตือนภัยทางสังคมผ่านวิทยุ เป็นเรื่องของการกระจายเสียง ใช้เวลาในการจัดทำสื่อไม่นานนัก ต้นทุนถูกแต่แพร่หลายได้ไม่กว้างนัก

3) การเตือนภัยทางสังคมผ่านหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์รายวันมักได้ผลดี แต่มีข้อจำกัดคือต้องใช้เวลาตามรอบของการพิมพ์ แต่ประชาชนสามารถอ่านซ้ำและทำความเข้าใจได้ดีกว่า

4) การเตือนภัยทางสังคมผ่านนิตยสาร/วารสาร เป็นการเตือนภัยถึงคนเฉพาะกลุ่ม คนในวงการเดียวกัน หรือแวดวงวิชาการเดียวกัน เช่นการตีพิมพ์ผลกระทบของการใช้ยาบางชนิด ในวารสารทางการแพทย์ เพื่อเตือนให้แพทย์ เกสัชกร ได้รับรู้ถึงผลกระทบข้างเคียงของการใช้ยาดังกล่าว ทำให้สั่งจ่ายยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) การเตือนภัยทางสังคมผ่านแผ่นพับ เป็นเอกสารแนะนำวิธีปฏิบัติ เพื่อต้องอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นอันตราย เช่น แผ่นพับเตือนภัยเรื่องการใช้ความรุนแรงในสตรี นอกจากอธิบายถึงการหลีกเลี่ยงสถานที่อันตราย แล้วยังแนะนำมูลนิธิสำคัญ หรือหมายเลขโทรศัพท์ที่สำคัญ ไว้ใช้ยามฉุกเฉินด้วย

6) การเตือนภัยทางสังคมผ่านโปสเตอร์/ป้าย เน้นการสื่อสารด้วยข้อมูลเพียงหลัก การกว้าง ๆ และวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน เน้นรูปแบบสวยงาม ดึงดูดความสนใจ อาทิ โปสเตอร์แนะนำความปลอดภัยในการขับรถ ต้องคาดเข็มขัดนิรภัย ไม่ขับรถเร็ว ไม่โทรศัพท์ เป็นต้น

7) การเตือนภัยทางสังคมผ่านจดหมายเวียน เน้นการสื่อสารระหว่างหน่วยงาน หรือสายบังคับบัญชา มักเป็นเอกสารที่กระชับ ชัดเจนแบบตรงไปตรงมา

8) การเตือนภัยผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารที่ได้รับความนิยมในช่วงปัจจุบัน เช่นการส่งข้อมูลผ่าน เว็บไซต์ เว็บบอร์ด อีเมล เป็นต้น

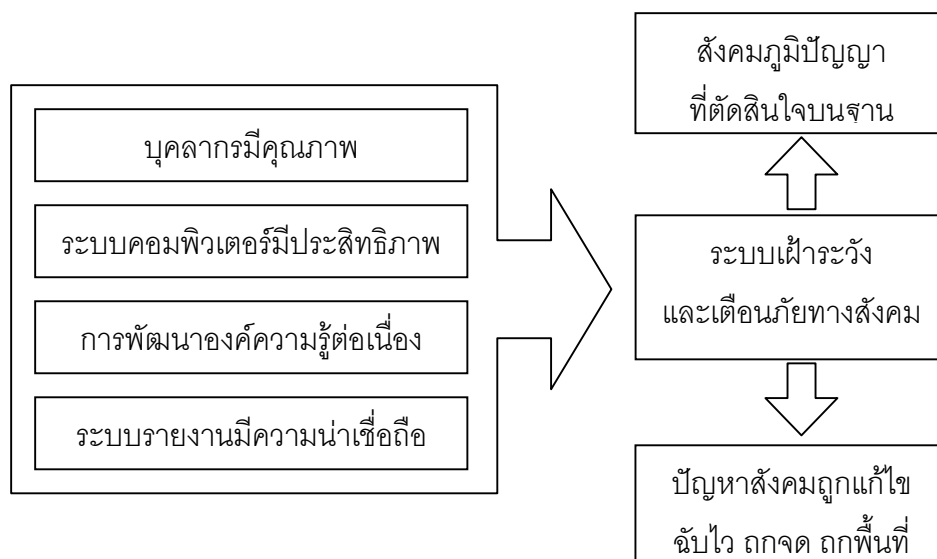
9) การเตือนภัยทางสังคมผ่านวิทยุชุมชน หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน เป็นรูปแบบดั้งเดิมที่ยังคงมีประสิทธิภาพถึงปัจจุบัน และในปัจจุบันยังมีระบบการเตือนภัยโดยวิธีดังกล่าวนี้ เช่นการแพร่ระบาดของยุงลาย การอธิบายถึงภัยอันตรายของยาเสพติด เป็นต้น

ทิศทางของการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม

ในปัจจุบัน การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ ในปัจจุบันอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของการสร้างและพัฒนา ซึ่งในภายภาคหน้าเมื่อผ่านการศึกษาวิจัย มีการทดสอบระบบ ปรับปรุงจนสมบูรณ์แล้ว คาดว่าจะเป็นระบบที่มีฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจทางสังคมอย่างรอบด้าน และสามารถประมวลผลข้อมูลดังกล่าวเพื่อใช้ในการตัดสินใจ กำหนดยุทธศาสตร์ หรือแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างถูกต้อง ชับไว ตรงกับความต้องการ ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6

ทิศทางการพัฒนาระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม

ที่มา: สังคม คุณคนณากรสกุล, เอกสารประกอบการสัมมนา “แนวคิดและกระบวนการสร้างระบบเฝ้าระวัง,” 2544

ทั้งนี้ภายใต้ภาพดังกล่าว จำเป็นต้องพัฒนาระบบย่อย เพื่อรองรับและขับเคลื่อนระบบใหญ่อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ทิศทางด้านบุคลากร

1) การพัฒนาบุคลากรด้านการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม ซึ่งในปัจจุบันกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เสนอให้มีตำแหน่งนักเฝ้าระวังทุกจังหวัด และแต่ละจังหวัดสามารถมีอาสาสมัครได้ครบทุกอำเภอ

2) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ริเริ่มให้มีคณะทำงานเฝ้าระวังระดับจังหวัด ในรูปแบบขององค์การ มีตัวแทนหน่วยงานราชการเป็นกรรมการ และมีบทบาทในการกำหนดพันธกิจการเฝ้าระวังระดับจังหวัด

2. ทิศทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

1) เพื่อให้ระบบเฝ้าระวังมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีระบบการสื่อสารที่รวดเร็วคล่องตัว โดยเฉพาะการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) โดยนักเฝ้าระวังแต่ละคนสามารถเชื่อมโยงกันโดยระบบเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งในปัจจุบันใช้เว็บไซต์ <http://www.socialwarning.net>

2) เพื่อให้ระบบเฝ้าระวังมีความปลอดภัย และรองรับการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ จำเป็นต้องมีเซิร์ฟเวอร์ (Server) เป็นของตนเองที่มีหน่วยความจำสูง สามารถประมวลผลฐานข้อมูลขนาดใหญ่

3) ทุกประเทศมักมีลักษณะเฉพาะตน ดังนั้นโปรแกรมสำเร็จรูปที่มีอยู่ในท้องตลาด อาจไม่สามารถรองรับการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Software) ที่ออกแบบและพัฒนาสำหรับสังคมไทยขึ้นให้สามารถประมวลผลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการใช้งานโดยคนที่ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะ สามารถรายงานในเชิงภูมิศาสตร์สารสนเทศ (GIS) ได้

3. ทิศทางด้านองค์ความรู้

1) มีระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลที่รวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ และข้อมูลนั้นต้องสามารถอ้างอิงถึงประชากรได้

2) มีความยืดหยุ่น คือ สามารถเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสามารถออกแบบการเฝ้าระวังได้เป็นรายจังหวัด

4. ทิศทางการรายงานผล

1) สามารถออกรายงานสถานการณ์ทางสังคมได้ทุกปีด้วยข้อมูลที่ล่าสุด ถูกต้อง และมีความเชื่อถือได้ และรูปแบบการรายงานควรง่ายต่อความเข้าใจ เช่นการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบภูมิศาสตร์สารสนเทศ (GIS) กราฟ ภาพ เป็นต้น

2) เมื่อมีการรวบรวมที่เป็นระบบ สามารถวิเคราะห์และประมวลผลได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ ทำให้บุคลากรระดับบริหารมีฐานข้อมูลสนับสนุนระบบการตัดสินใจ และเชื่อได้ว่ายุทธศาสตร์ โครงการ หรือกิจกรรมที่ผ่านการตัดสินใจบนฐานของข้อมูล นอกจากประหยังบประมาณแผ่นดินแล้ว ยังสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ถูกพื้นที่ แก้ปัญหาได้ถูกจุด ฉับไว และมีประสิทธิภาพ

การใช้ห้องหรือโปรแกรมสนทนาทางอินเทอร์เน็ต กับการกระทำผิดทางเพศ

ความเป็นมา

อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นโครงการของ ARPAnet (Advanced Research Projects Agency Network) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สังกัด กระทรวงกลาโหม ของสหรัฐ (U.S. Department of Defense-DoD) ถูกก่อตั้งเมื่อประมาณ ปี ค.ศ. 1960 (พ.ศ. 2503) และได้ถูกพัฒนาเรื่อยมา

ค.ศ. 1969 (พ.ศ. 2512) ARPA ได้รับทุนสนับสนุน จากหลายฝ่าย ซึ่งหนึ่งในผู้สนับสนุนก็คือ Edward Kenedy และเปลี่ยนชื่อจาก ARPA เป็น DARPA (Defense Advanced Research Projects Agency) พร้อมเปลี่ยนแปลงนโยบายบางอย่าง และในปี ค.ศ. 1969 (พ.ศ. 2512) นี้เองที่ได้ทดลองการเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์คนละชนิด จาก 4 แห่งเข้าหากันเป็นครั้งแรก คือ มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย สถาบันวิจัยสแตนฟอร์ด มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย และมหาวิทยาลัยยูทาห์ เครือข่ายทดลองประสบความสำเร็จอย่างมาก ดังนั้นในปี ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518) จึงได้เปลี่ยนจากเครือข่ายทดลอง เป็นเครือข่ายที่ใช้งานจริง ซึ่ง DARPA ได้โอนหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ให้แก่ หน่วยการสื่อสารของกองทัพอากาศ (Defense Communications Agency-ปัจจุบันคือ Defense Informations Systems Agency) แต่ในปัจจุบัน Internet มีคณะทำงานที่รับผิดชอบบริหารเครือข่ายโดยรวม เช่น ISOC (Internet Society) ดูแลวัตถุประสงค์หลัก, IAB (Internet Architecture Board) พิจารณานู่นมิติมาตรฐานใหม่ในInternet, IETF (Internet Engineering Task Force) พัฒนามาตรฐานที่ใช้กับ Internet ซึ่งเป็นการทำงานโดยอาสาสมัคร ทั้งสิ้น

ค.ศ. 1983 (พ.ศ. 2526) DARPA ตัดสินใจนำ TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) มาใช้กับคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องในระบบ ทำให้เป็นมาตรฐานของวิธีการติดต่อ ในระบบเครือข่าย Internet จนกระทั่งปัจจุบัน จึงสังเกตได้ว่า ในเครื่องคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องที่จะต่อ internet ได้จะต้องเพิ่ม TCP/IP ลงไปเสมอ เพราะ TCP/IP คือข้อกำหนดที่ทำให้คอมพิวเตอร์ทั่วโลก ทุก platform คุยกันรู้เรื่อง และสื่อสารกันได้ถูกต้อง

การกำหนดชื่อโดเมน (Domain Name System) มีขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1986 (พ.ศ. 2529) เพื่อสร้างฐานข้อมูลแบบกระจาย (Distribution database) อยู่ในแต่ละเครือข่าย และให้ ISP (Internet Service Provider) ช่วยจัดทำฐานข้อมูลของตนเอง จึงไม่จำเป็นต้องมีฐานข้อมูลแบบรวมศูนย์ เหมือนแต่ก่อน เช่น การเรียกเว็บ www.yonok.ac.th จะไปที่ตรวจสอบว่ามีชื่อนี้ หรือไม่ที่ www.thnic.co.th ซึ่งมีฐานข้อมูลของเว็บที่ลงท้ายด้วย th ทั้งหมด เป็นต้น

DARPA ได้ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลระบบ internet เรื่อยมาจนถึง ค.ศ. 1980 (พ.ศ. 2523) และให้ มูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (National Science Foundation-NSF) เข้ามาดูแล แทนร่วม กับอีกหลายหน่วยงาน

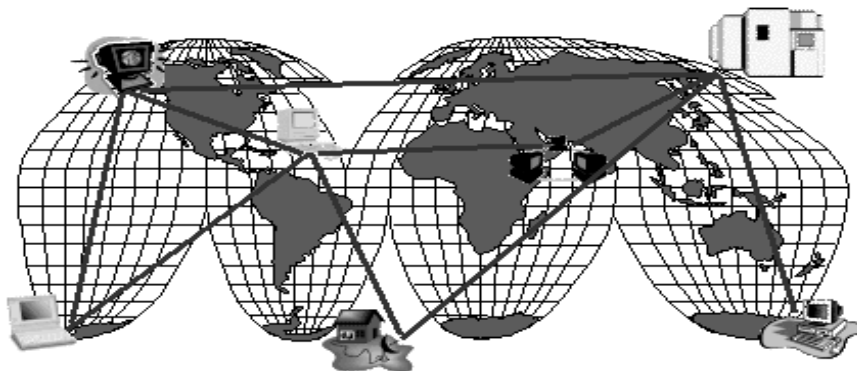
ค.ศ. 1991 (พ.ศ. 2534) ทิม เบอร์เนิร์ส ลี (Tim Berners-Lee) แห่งศูนย์วิจัย CERN ได้คิดค้นระบบไฮเปอร์เท็กซ์ขึ้น เว็บเบราว์เซอร์ (Web Browser) ตัวแรกมีชื่อว่า WWW (World Wide Web) แต่เว็บได้รับความนิยมอย่างจริงจัง เมื่อ ศูนย์วิจัย NCSA ของมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ เออร์แบนาแชมเปญส์ สหรัฐอเมริกา ได้คิดโปรแกรม MOSAIC (โมเสค) โดย Marc Andreessen ซึ่งเป็นเว็บเบราว์เซอร์ระบบกราฟฟิก หลังจากนั้นทีมงานที่ทำโมเสคก็ได้ออกไปเปิดบริษัทเน็ตสเคป (Browser Timelines : Mosaic, 1993; IE 1995; Netscape, 1994; Opera, 1996; Macintosh IE, 1996)

ในความเป็นจริง ไม่มีใครเป็นเจ้าของ Internet และไม่มีใครมีสิทธิขาดแต่เพียงผู้เดียว ในการกำหนดมาตรฐานใหม่ต่าง ๆ ผู้ตัดสินว่าสิ่งไหนดี มาตรฐานไหนจะได้รับการยอมรับ คือ ผู้ใช้ ที่กระจายอยู่ทั่วทุกมุมโลก ที่ได้ทดลองใช้มาตรฐานเหล่านั้น และจะใช้ต่อไปหรือไม่เท่านั้น ส่วน มาตรฐานเดิมที่เป็นพื้นฐานของระบบ เช่น TCP/IP หรือ Domain name ก็จะต้องยึดตามนั้นต่อไป เพราะ Internet เป็นระบบกระจายฐานข้อมูล การจะเปลี่ยนแปลงระบบพื้นฐาน จึงไม่ใช่เรื่องง่ายนัก

อินเทอร์เน็ต (Internet) หมายถึง เครือข่ายของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ ที่ เชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ ที่เครื่องคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องสามารถติด ต่อสื่อสารถึงกันได้ทั่วโลก โดยใช้มาตรฐานในการรับส่งข้อมูลที่เป็นโปรโตคอล (Protocol) เดียวกัน โปรโตคอลที่ใช้บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเรียกว่าทีซีพี/ไอพี (TCP/IP : Transmission Control Protocol/Internet Protocol) ลักษณะของระบบอินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนใยแมงมุมที่ครอบคลุม ทั่วโลก ในแต่ละจุดที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตนั้น สามารถสื่อสารกันได้หลายเส้นทางตามความ ต้องการโดยไม่กำหนดตายตัว และไม่จำเป็นต้องทำการติดต่อไปตามเส้นทางโดยตรง แต่อาจจะ ผ่านจุดเชื่อมต่ออื่น ๆ หรือเลือกไปเส้นทางอื่นได้หลายเส้นทาง การติดต่อสื่อสารผ่านระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ต บางครั้งเรียกว่าการติดต่อสื่อสารแบบไร้มิติหรือการติดต่อสื่อสารแบบไร้ขอบเขต (Cyberspace) ซึ่งรู้จักในนามของโลกไซเบอร์สเปซ

ภาพที่ 7

การติดต่อสื่อสารบนระบบเครือข่ายทั่วโลก

ที่มา: http://www.utc.ac.th/~swm/unit01_1.htmรูปแบบและวิธีการแคมฟรอก (Camfrog)

แคมฟรอก (Camfrog) เป็นซอฟต์แวร์ของบริษัทแคมแชร์ (Camshare) สามารถให้ผู้ใช้สามารถแลกเปลี่ยนภาพจากเว็บแคมและเสียงผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยโปรแกรมนี้สามารถใช้ให้มีการประชุมออนไลน์ได้หลายคนพร้อมกัน แคมฟรอกแตกต่างจากโปรแกรมทั่วไปโดยผู้ใช้สามารถใช้โปรแกรมบนเซิร์ฟเวอร์ของตัวเองได้ ในปัจจุบัน แคมฟรอกมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแสดงวีดีโอ หลายอย่างรวมถึงเรื่อง การท่องเที่ยว กีฬา ภาษา วัฒนธรรม เล่นเกมตอบปัญหาออนไลน์ แม้แต่เรื่องทางเพศ หรือการร่วมเพศออนไลน์ ในแคมฟรอก แคมฟรอกมีการใช้งานแบ่งออกเป็นห้องโดยแต่ละห้องจะแบ่งออกตามหัวข้อในการสนทนา เช่นห้องสำหรับพูดคุยภาษาอังกฤษ ภาษาอิตาลี ภาษาเยอรมัน สำหรับฝึกภาษา ซึ่งรวมไปถึงภาษามือสำหรับคนพิการที่มีการเปิดไว้ให้คนพิการได้มีโอกาสคุยกันออนไลน์หลายห้อง นอกจากนี้ยังมีห้องสำหรับพูดคุยเรื่องเพลง หรือเล่าเรื่องผี อย่างไรก็ตามการใช้งานส่วนใหญ่ในแคมฟรอกเป็นการใช้งานสำหรับชมและแสดงลามกทางอินเทอร์เน็ต ในประเทศไทย คนไทยเป็นกลุ่มผู้ใช้บริการโปรแกรมแคมฟรอกมากเป็นอันดับที่ 3 ของโลก โดยส่วนหนึ่งใช้เพื่อรับชมการแสดงลามกอนาจารทางอินเทอร์เน็ต หรือไม่ก็แสดงลามกเสียเอง

ซึ่งจากการใช้งานที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์สูงในประเทศไทย ได้มีข่าวออกมาว่าทางกระทรวงไอซีทีพยายามห้ามการใช้งานแคมฟรอกในประเทศไทย ซึ่งสามารถก่อให้เกิดปัญหาการขายตัวสำหรับเยาวชน

ซอฟต์แวร์

ซอฟต์แวร์ของแคมฟรอกแบ่งออกเป็นสองส่วนหลักคือซอฟต์แวร์ สำหรับการติดตั้งแคมฟรอกลงบนเซิร์ฟเวอร์ของตนเอง และซอฟต์แวร์ของไคลเอนต์ที่ใช้สำหรับเชื่อมต่อคุณภาพผ่านทางเซิร์ฟเวอร์นั้น นอกจากนี้ทางแคมฟรอกยังมีซอฟต์แวร์อื่นได้ แคมฟรอกเว็บและแคมฟรอกทูลบาร์

แคมฟรอกไคลเอนต์

แคมฟรอกไคลเอนต์เป็นซอฟต์แวร์ที่ให้ผู้ทั่วไปเชื่อมต่อเข้ากับผู้อื่นผ่านทางเซิร์ฟเวอร์ โดยผู้ใช้เมื่อดาวน์โหลดและลงทะเบียนการใช้งานสามารถใช้งานได้ทันที โดยการเลือกเซิร์ฟเวอร์ที่ต้องการเข้าชม โดยสามารถให้ผู้ใช้งานเชื่อมต่อผ่านทางเว็บแคมสำหรับแสดงผลหรือเข้าชมได้ และสามารถทำงานผ่านไฟร์วอลล์ หรือเราเตอร์ได้ แคมฟรอกไคลเอนต์แบ่งออกเป็นสองรุ่น โดยรุ่นที่ใช้งานได้ฟรีและรุ่นที่ต้องเสียเงินใช้ ซึ่งมีความสามารถพิเศษเพิ่มเข้ามา เช่นสามารถดูวิดีโอขนาดใหญ่ หรือดูวิดีโอหลายหน้าจอพร้อมกันได้

แคมฟรอกเซิร์ฟเวอร์

แคมฟรอกเซิร์ฟเวอร์เป็นซอฟต์แวร์ให้ผู้ติดตั้งเซิร์ฟเวอร์ของตนเองให้ผู้อื่นคนอื่นได้เข้ามาใช้งาน โดยผู้ติดตั้งสามารถเป็นผู้ควบคุมระบบของเซิร์ฟเวอร์นั้น เช่น จำกัดผู้ใช้งาน ระบุจำนวนผู้ใช้งานได้ แคมฟรอกเซิร์ฟเวอร์แบ่งออกเป็นสองรุ่นคือ รุ่นฟรีและรุ่นที่ต้องเสียเงิน

แคมฟรอกเว็บ

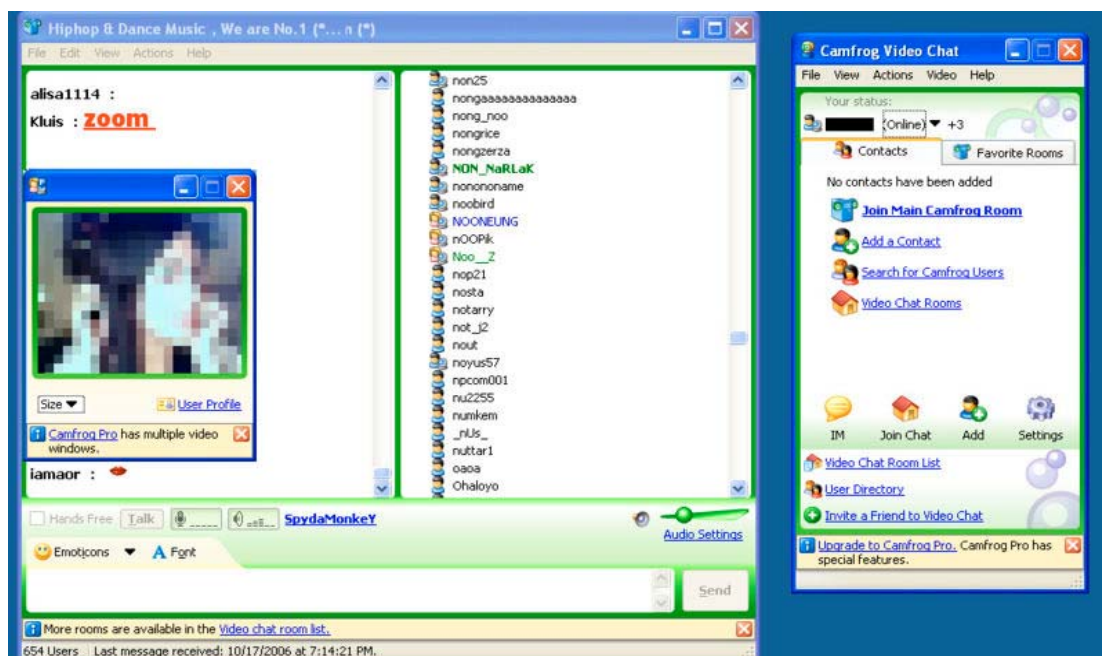
แคมฟรอกเว็บเป็นโปรแกรมติดตั้งบนเซิร์ฟเวอร์ให้ผู้ใช้สามารถประชุมออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์ได้ โดยผู้ใช้งานสามารถใช้งานผ่านทางเว็บไซต์โดยตรงแตกต่างกับรุ่นแคมฟรอกเซิร์ฟเวอร์ที่ผู้ใช้งานจำเป็นต้องใช้งานผ่านทางซอฟต์แวร์ไคลเอนต์

แคมฟรอกทูลบาร์

แคมฟรอกทูลบาร์เป็นโปรแกรมเสริมสำหรับติดตั้งบนเว็บเบราว์เซอร์ สำหรับค้นหารายชื่อเซิร์ฟเวอร์หรือค้นหาผู้ใช้งานที่ออนไลน์อยู่ สำหรับติดตั้งกับไฟร์ฟอกซ์และอินเทอร์เน็ตเอกซ์พลอเรอร์

ภาพที่ 8

ตัวอย่าง รูปโปรแกรม สนทนา camfrog

ที่, แอดเดสชันของคอมพิวเตอร์

ที่มา: <http://webboard.mthai.com/52/2006-12-18/290028.html>

บทลงโทษผู้กระทำความผิดทางเพศสืบเนื่องมาจากการใช้อินเทอร์เน็ต

ถึงแม้ว่าประเทศไทยกำลังจะมี “ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.” จะประกาศใช้แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดทางเพศสืบเนื่องมาจากการใช้โปรแกรมหรือห้องสนทนาทางอินเทอร์เน็ต เพราะมีกฎหมายด้านอื่นรับรองอยู่แล้ว เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องใช้ประมวลกฎหมายอาญาในการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ (ประมวลกฎหมายอาญา)

ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 บัญญัติว่า “ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราหญิงที่ไม่ใช่ภรรยาของตนโดยการขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้ายโดยหญิงอยู่ใต้อาณัติที่ไม่สามารถขัดขืนได้โดยทำหญิงเข้าใจผิดว่าเป็นคนอื่นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ สี่ปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่แปดพันถึงสี่หมื่นบาท

ความผิดฐานอนาจารมาตรา 278 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำอนาจารกับบุคคลอายุต่ำกว่า 15 ปีโดยขู่เข็ญหรือวิธีการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้ายโดยหญิงอยู่ใต้อาณัติที่ไม่สามารถขัดขืนได้โดยทำหญิงเข้าใจผิดว่าเป็นคนอื่นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปีปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” ดังนี้

การทำอนาจาร หมายความว่า การกระทำให้ไม่สมควรในทางเพศตามประเพณีนิยม และกาลเทศะรวมถึงการกระทำให้อับอายขายหน้าแต่ข้อจำกัดว่าต้องเป็นการกระทำต่อเนื้อตัว

หรือต่อร่างกายของบุคคลอื่น เช่น กอด จูบ ลูบ คลำ ร่างกายของหญิงหรือชายเป็นการแสดงความใคร่ทางเพศ การกล่าวถ้อยคำหรือเขียนภาพไม่เป็นอนาจาร แต่อาจเป็นสิ่งลามกถ้าไม่เป็นการข่มขืน กระทำชำเราหรือพยายามข่มขืนกระทำชำเราและการกระทำไม่สมควรตามประเพณีนิยมและกาลเทศะเป็นการทำอนาจาร

ผู้ถูกกระทำ คือบุคคลอายุกว่า 15 ปี ถ้าอายุไม่เกิน 15 ปีเป็นความผิดมาตรา 279 บุคคล มาตรา 279 ไม่จำกัดว่าเป็นหญิงและไม่จำกัดว่าเป็นผู้อื่นซึ่งไม่ใช่ภรรยาของผู้กระทำ ดังมาตรา 276 เหตุนี้อาจมีการกระทำตามมาตรานี้ต่อชายก็ได้จะเป็นชายกระทำต่อชายหรือหญิงกระทำต่อชาย หรือหญิงกระทำต่อหญิงก็ได้ การกระทำต้องประกอบด้วย โดยการขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้ายโดยบุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้หรือโ ทำให้บุคคลนั้นเข้าใจว่าเป็นบุคคลอื่น เช่นเดียวกับการข่มขืนและกระทำชำเรา มาตรา 276 เพราะถ้าเป็นการยินยอมให้กระทำอนาจารย่อมไม่มีความผิดเช่นเดียวกับมาตรา 276

“ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ....” โดยที่ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์นี้ เริ่มตั้งแต่มาตรา 5 ถึงมาตรา 15 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเฉพาะการนำเข้าภาพลามก หรือการนำภาพลามกไปเผยแพร่ต่อ ดังนี้

สำหรับมาตราที่ 13 ข้อ (4) ระบุว่าผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันมีลักษณะไปในทางลามกและข้อมูลนั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้และนำไปเผยแพร่ต่อ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

และถ้าข้อมูลลามกตาม (ข้อ) 4 เป็นภาพของบุคคลอายุไม่ถึง 18 ปีต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงหนึ่งแสน หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 14 ผู้ที่ให้บริการที่รู้ถึงการกระทำผิดตามมาตรา 13 ในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตนเองมีโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำผิดมาตรา 13

มาตรา 15 ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์เป็นภาพผู้อื่น และภาพนั้นเกิดจากการสร้าง ตัดต่อ เติมหรือดัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการใดให้ได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในการนำ “บทลงโทษ” และการค้นหาผู้กระทำผิด เป็นตัวตั้งของบัญญัติกฎหมายโดยมีเหตุผลของการป้องกันการประทุษร้าย อาจกลายเป็นดาบสองคม และอาจจะมองในมุมที่ไม่รอบด้าน เพราะพิจารณาเพียงด้านเดียว คือด้านที่ไม่เป็นประโยชน์หรือด้านที่เป็นโทษ เมื่อพิจารณาในมุมกลับ มีปัญหาอยู่หลายประการ อาทิ เช่น การให้กิสติทิดำรวจในการพิจารณาเว็บไซต์ที่เป็นอันตราย หรือการใส่ร้ายผู้ที่ทำเว็บไซต์ จะขาดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่

บริษัทที่เหมือนกับมีระบบตรวจสอบของเว็บต่าง ๆ เพื่อป้องกัน “การประทุษร้าย” แต่กำลังเปิดช่องให้เกิดการกลั่นแกล้ง และขัดขวางการพัฒนาการของระบบเครือข่าย

ปัญหาการกระทำผิดทางเพศที่เกิดจากการใช้ห้องสนทนาทางอินเทอร์เน็ต เป็นปัญหาที่พนักงานที่ยังต้องแสวงหาแนวทางแก้ไข และต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย สิ่งที่สำคัญต้องให้ความสนใจอย่างมากไม่ว่าจะเป็นภัยทางความมั่นคงของสังคมมนุษย์ ตลอดจนการละเมิดสิทธิมนุษยชน และอันตรายที่แฝงมาในโลกออนไลน์ ซึ่งล้วนแต่เกิดจากน้ำมือมนุษย์บางกลุ่มในการนำเทคโนโลยีมาเป็นช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์เข้าตนเองหรือการประทุษร้ายต่อสังคม (ปวิชัย มะกรวัฒน์, 2549)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากสัมมนาเรื่องวัยรุ่นกับการใช้อินเทอร์เน็ต ของศูนย์เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงของเด็กไทยกับการใช้อินเทอร์เน็ตในปี พ.ศ. 2549 มีรายละเอียดดังนี้

เพียงช่วงเวลาไม่กี่ทศวรรษ อินเทอร์เน็ตได้ขยายตัวจากการเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับนักวิชาการและนักวิจัย ไปสู่ความเป็นสื่อยอดนิยมของกลุ่มประชากรในวงที่กว้างขึ้น การใช้อินเทอร์เน็ตเฟื่องฟูขึ้นในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาและยังคงขยายตัวต่อไป จากการสำรวจของ Internet World Stats พบว่าในปี พ.ศ. 2548 มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตถึง 1,018,057,389 คนทั่วโลก ในประเทศไทยจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ในปี 2548 มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตชาวไทยเพิ่มขึ้นถึง 8.4 ล้านคน และผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีอายุประมาณ 20-29 ปี โดยกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 20 ปีเป็นกลุ่มที่เพิ่มขึ้นรวดเร็วที่สุด จะเห็นได้ว่าเยาวชนเป็นกว่าครึ่งของผู้ใช้ทั้งหมด อินเทอร์เน็ตเริ่มที่จะมีบทบาทในการหล่อหลอมการเรียนรู้และพฤติกรรมต่าง ๆ ของเยาวชน ทั้งนี้เพราะเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ตในกิจกรรมประจำวันมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนั้นการเรียนรู้ในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยนั้นล้วนให้บทบาทที่สำคัญกับระบบอินเทอร์เน็ตในฐานะเครื่องมือการเรียนรู้ใหม่ และการเชื่อมโรงเรียนราว 30,000 โรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการเข้ากับระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงผ่านดาวเทียม IP-Star ย่อมเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของเยาวชน

ดังเช่นทุกอย่อย่างที่มีคุณประโยชน์ก็ย่อมจะมีโทษหากใช้อย่างไม่เหมาะสม ปัญหาภัยอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะกับเยาวชนจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งในเมืองไทยสถานการณ์กำลังเข้าสู่สภาวะวิกฤตทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทั้งในประเด็นการรับรู้และพฤติ

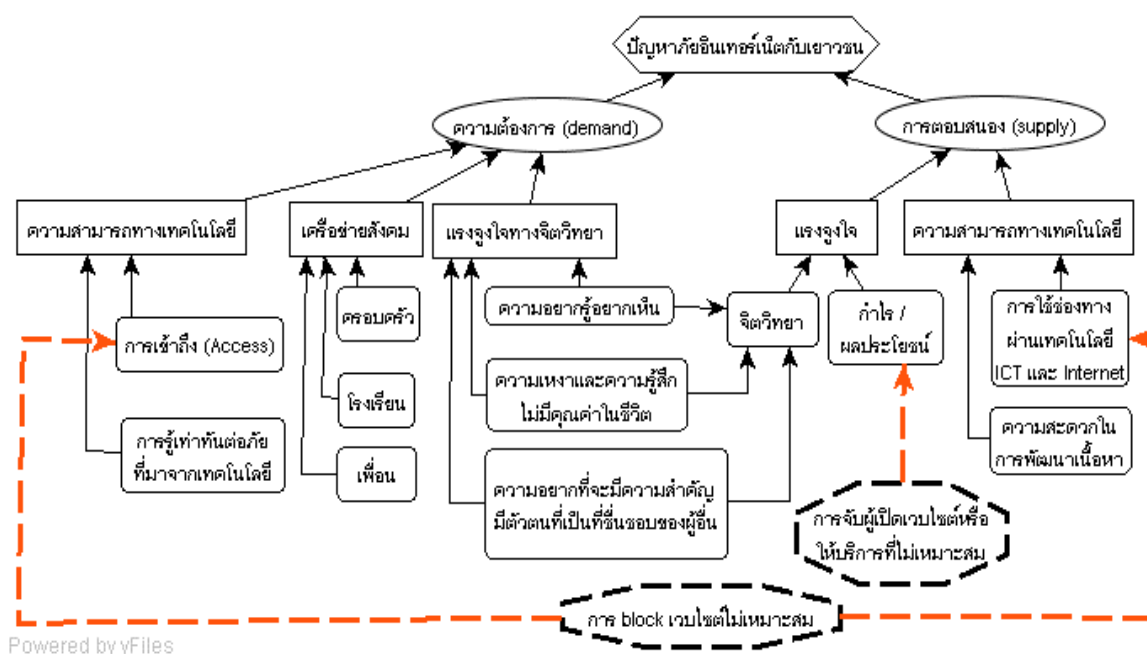
กรรมทางเพศ โดยพบว่าเยาวชนกว่า 60% ในพื้นที่ กทม. เคยพบเห็นภาพและสื่อลามกผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งนำไปสู่การเกิดอารมณ์ทางเพศ อีกทั้งกว่าครึ่งยังเห็นว่าเรื่องสื่อลามกบนอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องธรรมดาที่รับได้ เคยมีการสนทนากับคนที่รู้จักออนไลน์ถึงเกือบ 70% และไปสู่อารมณ์เพศสัมพันธ์กับคนที่รู้จักทางอินเทอร์เน็ตถึงราว 13% จากจำนวนเยาวชนทั้งหมดที่ได้ทำการสำรวจ⁽³⁾ ซึ่งล้วนสอดคล้องกับปัญหาการล่อลวงทางอินเทอร์เน็ตที่พบตามหน้าหนังสือพิมพ์ หรือประเด็นการเล่นเกมออนไลน์ที่เกิดขอบเขต จนเกิดปัญหาการปล้นทรัพย์เพื่อเอาเงินไปเล่นเกมที่จังหวัดสมุทรปราการ หรือการฆ่าตัวตายเนื่องจากเล่นเกมจนผลการเรียนและชีวิตตกต่ำที่จังหวัดอ่างทอง

นอกจากนั้นยังมีการกลั่นแกล้งออนไลน์เช่นการแกล้งตัดแต่งภาพเปลือยตัวปลอมซึ่งพบได้ในหมู่ดารา และเริ่มขยายมาสู่วัยรุ่นทั่วไป และการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างไม่เหมาะสมนั้นยังนำไปสู่การทำลายสถาบันครอบครัวอีกด้วย เห็นได้จากใช้อินเทอร์เน็ตของเยาวชนนั้นจะใช้เวลาดังแต่ 2 ชั่วโมงถึงเที่ยงคืนเป็นส่วนใหญ่ซึ่งนอกจากจะทำให้พักผ่อนไม่เพียงพอแล้วยังทำให้การพูดคุยและกิจกรรมกับครอบครัวลดลงถึงราว 25% ซึ่งหากไม่สามารถจัดการได้ก็อาจนำไปสู่วิกฤตรุนแรงเช่นในต่างประเทศได้ เช่นการที่ราว 40% ของวัยรุ่นฮ่องกงมีเพศสัมพันธ์กับผู้รู้จักผ่านระบบอินเทอร์เน็ต หรือการจับกลุ่มออนไลน์ของวัยรุ่นเพื่อฆ่าตัวตายหมู่ในญี่ปุ่น เป็นต้น

ในประเทศไทยปัญหาสื่อลามก เว็บอนาจารต่าง ๆ เริ่มคุกคามเด็กและเยาวชนไทยมากขึ้น โดยในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ทางสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับสำนักเอบแคโพลล์ ได้ร่วมกันศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็ก อายุ 18-22 ปี พบว่า เด็กอายุไม่ถึง 12 ปี เริ่มใช้อินเทอร์เน็ตถึง 20.8% เด็กอายุ 13-15 ปี เริ่มใช้มากที่สุด 45.3% โดยเด็กอายุน้อยที่สุดที่เริ่มใช้คือ 5 ขวบ สถานที่ที่ใช้บ่อยที่สุดคือสถานศึกษา 70.2% ตามด้วยบ้านพัก 66.9% และร้านเน็ตคาเฟ่ 49.9 เวลาของการใช้อินเทอร์เน็ตจะใช้ตั้งแต่ 1-5 ชั่วโมง ทั้งที่ทางการแพทย์แนะนำไว้ว่าเด็กและเยาวชนควรใช้เวลาดูโทรทัศน์และเล่นอินเทอร์เน็ตไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมง ซึ่งโดยภาพรวมกว่า 80% เด็กใช้เวลาเล่นอินเทอร์เน็ตมากเกินไป แต่สิ่งที่น่าห่วงคือเวลาที่เด็กนิยมใช้คือ 20.01-24.00 น. ซึ่งเป็นเวลาพักผ่อนของเด็กในวัยเรียน เนื้อหาในเว็บที่เข้าไปดูนั้น เด็กกว่า 60% เข้าไปดูเว็บลามก รูปโป๊

เด็กจะคุยกับคนแปลกหน้าผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยมากกว่า 80% จะมีการนัดพบกัน 10% นัดเจอกันข้างนอกและมีเพศสัมพันธ์กัน เด็กจะก้าวไปสู่ปัญหาที่รุนแรง เข้าไปดูเว็บที่ก่อให้เกิดความรุนแรง เช่น การทำระเบิด การฆ่าตัวตาย ฆาตกรรม ในส่วนของผู้ปกครอง 44.8% ระบุว่าไม่ทราบว่าเด็กดูอะไรในอินเทอร์เน็ต มีแค่ 22.7% ที่รู้ว่าบุตรหลานใช้อย่างไร และมีเพียง 12.6% เท่านั้นที่ดูแลการใช้ ทั้งยังมีครู อาจารย์ ที่ไม่รู้ว่ามีเด็กใช้อะไรบ้างสูงถึง 40.8% ขณะที่อีก 33.1% ไม่รู้ว่าลูกศิษย์ใช้อินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 9
การวิเคราะห์เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงสร้างของปัญหา
และการพยายามแก้ปัญหาในปัจจุบัน

ที่มา: sunit.typepad.com/ict/files/final, ร่างนโยบายปฏิรูประบบ IT ในสถานศึกษา

จากข้อมูลต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าภัยอินเทอร์เน็ตกับเยาวชนนั้น แม้จะมีความซับซ้อน แต่สามารถวิเคราะห์ได้ว่า มีปัจจัยสำคัญอยู่สองส่วน คือส่วนความต้องการ (demand) และส่วนการตอบสนอง (supply) ซึ่งมีปัจจัยรองอยู่อีกบางส่วน คือด้านเทคโนโลยี เครือข่ายสังคม แรงจูงใจด้านจิตวิทยา และแรงจูงใจด้านผลประโยชน์ดังในภาพด้านข้าง การแก้ปัญหาในปัจจุบันนั้นมักพุ่งประเด็นไปในมิติทางเทคโนโลยีเช่นการปิดกั้นเว็บไซต์ไม่เหมาะสม หรือมิติทางผลประโยชน์ เช่นการจับผู้เปิดเว็บไซต์หรือให้บริการที่ไม่เหมาะสมเป็นหลัก ซึ่งล้วนเป็นส่วนย่อย ๆ ของโครงสร้างปัญหาเท่านั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าแนวทางแก้ไขในลักษณะดังกล่าวนี้ไม่สามารถแก้ปัญหาในภาพรวมได้

ชนะชัย ผดุงธิตติ (2545, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “สื่อลามกกับผู้กระทำผิดทางเพศ” ผลการศึกษาพบว่า ผู้กระทำผิดส่วนใหญ่ที่ก่อคดีข่มขืนกระทำชำเราเนื่องมาจากได้เห็นสื่อลามกต่าง ๆ ที่เผยแพร่ อยู่ในสังคม ภาพส่วนใหญ่มักจะเป็นรูปภาพผู้หญิงเปลือยหรือภาพการร่วมเพศของชายหญิง สื่อที่เป็นช่องทางเผยแพร่ส่วนใหญ่จะเป็น วีดีโอ วีซีดี อินเทอร์เน็ต ฯลฯ และผู้ต้องขังให้ความเห็นว่าสื่อส่วนใหญ่มีผลต่อจิตใจและกระตุ้นอารมณ์ทางเพศ จนทำให้เกิดคดีการข่มขืน

กระทำซ้ำเราตามมา อีกทั้ง สื่อลามกต่าง ๆ ยังหาซื้อได้ง่าย เพียงคุณเข้าไปสั่งซื้อในเว็บไซต์ออนไลน์ เท่านั้นเอง ไม่กี่วันก็จะมีไปรษณีย์นำมาส่งให้ถึงบ้านโดยที่ไม่ต้องไปหาซื้อด้วยตัวเองเหมือนแต่ก่อน

พิรงรอง รามสูต รัตนันท์ และ นิธิมา คณานินันท์ (2547, น. บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่องการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตที่มีวัตถุประสงค์จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอแนวคิด บทบาทขององค์กร ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ เกี่ยวกับการดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ตในต่างประเทศและในประเทศไทย เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์ปัญหาและนำเสนอแนวทางสำหรับผู้บริหารนโยบาย ผลการศึกษาพบว่า การกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตอย่างเป็นทางการเป็นหน้าที่ของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบดูแลเนื้อหาความเสี่ยงต่าง ๆ และจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะปิดกั้นเว็บไซต์อะไรบ้าง และในแง่ของกฎหมายของไทยยังไม่มีกฎหมายใดควบคุมเนื้อหาโดยตรงออกมาบังคับใช้จึงจำเป็นต้องอาศัยกฎหมายที่มีอยู่เดิมปรับใช้เป็นกรณีไป

อิทธิพล ปรีติประสงค์ (2546, น. 105) ศึกษาเรื่อง “ความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจสื่อทางเพศบนอินเทอร์เน็ต” ผลจากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันมีการนำเอาสื่อทางเพศมาเป็นวัตถุประสงค์ของการประกอบการค้าบนโลกอินเทอร์เน็ต มีทั้งสื่อสร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์ ซึ่งในสองลักษณะนี้เอง สามารถแบ่งแยกในระดับลึกได้กลายเป็นระดับของความรุนแรง เว็บไซต์ที่มีการประกอบธุรกิจสื่อทางเพศนั้นก็มามากมายและผู้เข้าไปใช้บริการก็สามารถเข้าถึงเว็บไซต์ได้โดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านเนื้อหาและอายุของผู้ที่เข้าไปใช้บริการ

จากที่กล่าวมาจะพบว่า นักเฝ้าระวังจะเป็นบุคคลที่มองเห็นภัยที่กำลังจะเกิดขึ้นได้ล่วงหน้า ก่อนบุคคลอื่น และเป็นผู้ที่ทราบถึงความเคลื่อนไหวของภัยคุกคามทางเพศจากการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนทัศนคติของนักเฝ้าระวังที่จะช่วยในเรื่องของการป้องกันภัยนั้นน่าจะมีประโยชน์ หรือเหมาะสมกว่า ดังนั้นนักเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคมได้แบ่งความคิดเห็นต่อการป้องกันภัยคุกคามทางเพศจากการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการปิดกั้นเว็บไซต์
2. ด้านการประชาสัมพันธ์
3. ด้านการแก้ไข

กรอบแนวคิดในการศึกษา

